

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŽENSKI SVET

LETNIK VII.

JULIJ 1929

ŠTEV. 7.

Tako prežijo nanjo demonske sile vse življenje, pa ji ne morejo nič, dokler je otroško vdana svojemu ljubljenu in ljubečemu očetu. Kako ga ima rada kot otrok še nezavedno! Ko odrasča, ji on daje smernice za življenje, on, oče, kakoršen je: močan, moški, vesel pri delu in ob počitku, veder in trd ter pobožen kakor svetnik. Taka je bila predpoda celega moža, tak naj bi bil on, katerega si je sama izbrala za spremljevalca skozi življenje — enak njemu — očetu Lavranu.

Dasi je imela očeta tako zelo rada, se je vendar nad njim hučo pregrešila. Ko se namreč v njej vname ljubezen in poželenje do Erlenda, zavrže svojega dobrega in plemenitega záročenca Simona Darreja, se uda, šestnajstletna deklica, Erlendu, in očetu se laže, vara ga in mu dela sramoto, ne da bi se tega zavedala. Še le ko postane sama mati in se ozre nazaj, ji je jasno, koliko se je pregrešila nad očetom in njegovo ljubeznijo.

Ko je Kristina spoznala Erlenda, je ta imel za seboj že jako pisano življenje. Vzljubila sta se, ko je bila Kristina v samostanu, kamor jo je oče dal, ker je bila še premlada za možitev. Tedaj je bil Erlend še vezan z ženo, katero je odvzel njenemu zakonskemu možu in ki je Erlendu rodila že več otrok. Ljubimca se osvobodita te žene s tem, da jo prisilita izpiti strup, ki ga je, nesrečnica, namenila Kristini. Kljub temu da se Erlend in Kristina ljubita strastno in neizmerno, vendar Kristina ni srečna. Ona, sama ponosna, ne more biti ponosna na svojega moža, kakor bi rada. Erlend je otroško lahomiselen, ljubi pustolovščine, ne briga se ne za dom, ne za imetje in ne za otroke. Ne more ga spoštovati in včasih se njena ljubezen pretvarja skoraj v sovraštvo. Njegove napake pozablja le tedaj, ko se zaveda, da je on, njen mož, v nevarnosti. Tedaj je Kristina najbolj junaška žena, katere je sama vdanost in ljubezen. Drugače pa prerada primerja svojega moža, v katerem se sicer pretaka nekaj kraljevske krvi, s svojim vzvišenim, vzglednim, četudi skoraj kmetskim očetom.

Kristina rodi Erlendu sedem otrok. Po vsaki daljši ločitvi se zopet objemata v novi strasti, ker sta drug za drugega še vedno lepa in mlada; ko pa mine strast, tedaj se pričenjajo zopet očitki od ene in druge strani in medsebojno življenje je zagrenjeno.

Kristina je na delu od zore do mraka; pridna in sposobna ter vedno vzravnano ponosna navzlic temu, da mora preživljati težke duševne boje. Zlobna okolica jo obrekuje in toži, ko se njen mož dolgo mudi na malem, daljnem posestvu ter se ne zmeni ne zanjo ne za otroke.

Ko ubijejo Erlenda, ostane Kristina med svetom še tako dolgo, da ji odrastejo sinovi. Potem gre v samostan, kamor je še pred njo šel njen najstarejši sin drugemu slepemu bratu za tovariša.

Kristina unre od kuge, katere se naleze, nesoč na pokopališče na kugi umrlo ženo, ki je ležala mrtva že nekaj dni.

«Kristina, Lavranova hči», je roman, zajet iz norveške zgodovine iz 14. stoletja. Poleg navad ondotnih krajev in tedanjega časa riše Undsetova ljudi in dogodke tako, da jih imamo, čitajoč, živo pred seboj. Do podrobnosti so frapantno opisani posebno nekateri dogodki, kakor Kristinin prvi porod v vseh njenih težavah in bolečinah, pretresljiv v pomanjkljivih, primitivnih srednjeveških razmerah in običajih.

Mojstrsko je podan hrupapolni prizor zlobne množice pred cerkvijo, ki ne pusti po nedolžnem obrekovane Kristine in njenih sinov v svetišče. Otroke, njihove igre ter njihovo razmerje do očeta in matere popisuje velika pisateljica tako verno, kakor more otroke občutiti in razumeti le — mati.

* * *

Kakor nam Undsetova podaja v Kristini Lavranovi usodo in življenje deklice od zibelke do groba, tako nam v svojem še večjem delu «Olav, Audunov sin» podaja usodo in življenje dečka, mladeniča in moža.

Roman je izšel v štirih delih. Prvi del pod naslovom Olav, Audunov sin, drugi del Olav na svojem posestvu Hestviken, tretji in četrti del pa Olav in njegovi otroci.

Audun je s svojim sedemletnim sinom Olavom gost pri svojem prijatelju Steinfinu. Ob neki pojedini, ko je šlo obilo zavžito pivo že vsem v glavo, zaročijo sedemletnega Olava s šestletno Juguno, hčerko Steinfina. Ko umre kmalu potem Olavov oče — mater je izgubil že kot enoletno dete — vzamejo Jugunini starši siroto Olava k sebi. Tako živita, se igrata in doraščata Olav in Jugun pod isto streho. Vedno sta skupaj, nikjer ne moreta biti drug brez drugega, Jugun ga ima raje nego vse svoje brate in sestre. Ker sta vedela, da sta namenjena drug drugemu, živita že kot sedemnajstletni in šestnajstletna kakor mož in žena, seveda tajno.

Ko umrejo Jugunini starši po nesrečnem naključju skoro istočasno, nočejo sorodniki male Jugune nič več vedeti o njuni zaroki. Trdijo, da je bilo takrat pred desetimi leti vse le otroška šala, ter odločijo za Juguno drugega moža. Olav prosi, se upira, preti ter kaže prstan, katerega je ob zaroki podaril njegov oče Juguni, a vse nič ne pomaga. Olav gre v mesto k škofu, da mu vse obrazloži, in že stoji stvar zanj dobro, ko se nekega večera spreje z Einarjem, Juguninim sorodnikom. V borbi ga ubije, zato mora v prognanstvo v tujino ter mora za uboj odplačevati velike vsote umorjenčevim sorodnikom. Tu se začneja trpljenje obeh zaročencev in o tem trpljenju, iskanju in čakanju so napisane krasne strani prvega dela tega obširnega romana. Nevesta čuje o svojem Olavu le sem ter tja vsakih par let kako vest, čaka ga in čaka. Ljudje okrog nje jo že dražijo, da Olava ne bo nikoli več ponjo, a ona veruje trdno in ga pričakuje.

Nekoč suši in prekaja ribe pod veliko skalo. Kar začuje po hribu nizzdol peket korjskih kopit. Ko ustane in se ozre naokrog, že skoči raz konja lep temnolas mladenič, oblečen sicer slabo in nemarno, a zgovorec in boljših manir. Razgovarjata se, šalita in ko čresta skupaj proti domu, sta že dobra prijatelja. Njemu je ime Tajt in je Irlandec ter prihaja k njenim sorodnikom po opravku. Odslej prihaja Tajt često pod katerokoli pretvezo, Jugun se z njim šali in igra, zdaj ga vabi, zdaj zopet odbija, končno pa pade in postane nezvesta svojemu Olavu, ne da bi Tajta ljubiła. Po devetem letu prognanstva se vrača končno Olav po svojo nevesto, ki že skriva pod stisnjem pasom plod svoje lahkomišljenosti in pričakuje kmalu otroka od Irlandca, katerega je v divjem srdu zapodila, ko jo je hotel zasnuti pri njenih sorodnikih.

Undsetova je popisala bolešt, nesrečo in strah Olavove neveste psihološko, verno, skozi in skozi logično ter pretresujočo.

Po burnem nastopu odpušča Olav svoji nevesti, a gre od nje v mesto, da bi ne videl obsvoženega sadu njene lahkomišljenosti. Tu ga poišče zapeljivlec njegove neveste ter ga prosi, naj izpregovori dobro besedo zanj pri Juguninih sorodnikih, da bi jo on, Tajt, dobil za ženo. Mislil si je pač, da je Olav ne bo maral več potem, kar se je zgodilo. Med obema nastane prerekanje in prepir, toda končno se Olav vda navidezno in oba odpotujeta. Na deskah drčita po zasneženih gorah in planinah, kjer najdeta samotno, zapuščeno kočo. Vsa trudna vstopita, da se okrepčata in odpočijeta. Znova se uname med njima prepir radi Jugune in Olav ubije svojega nasprotnika ter zažge kočo, da bi izginila vsaka sled po človeku, ki bi lahko vsak čas osramotil njo, ki je imela postati njegova žena.

V brezmejni ljubezni vzame Olav Juguno za ženo, otroka pa dasta v rejo siromašnim ljudem v oddaljen kraj. Na njegovem posestvu Hestviken začneta novo življenje, a v to njuno življenje je le malokdaj posijale solnce sreče. Večtinoma je bilo mračno in žalostno.

Dasi je Olav odpustil svoji ženi njen lahkomišljeni greh, vendar leži ta na nji težak kakor mora in se vleče kot dolga nit skozi njeno življenje. Skrivoma žaluje po otroku, katerega je morala oddati tujim ljudem in o katerem ni nikoli dobila nobene vesti.

Olav ljubi svojo ženo takšno, kakoršna je: mehka in nežna, vedno potrebna zaščite, šibka in slabotna in prav malo razumna. Navezan je nanjo od otroških let in si ne more misliti, da bi mogel živeti brez nje.

Jugun ni sposobna gospodinja, vsako delo ji gre le težko in počasi od rok. Plvo, katero je kuhala vsaka gospodinja sama doma, je bilo povsod boljše, in tudi sira ni znala zmesti pravilno.

Že po par letih zakona zanemarja Jugun samo sebe in Olavova vsakdanja obleka je polna madežev in strgana.

Jugan rodi v malo več nego treh letih štiri mrtve otroke, po vsakem porodu je bolj bolna in šibka, brezuspešno zapravlja svojo kri in mozeg. Njena mladost, živahnost in lepota, vse je izginilo naglo po skrivnostno-groznih gostih, ki so živeli nekaj časa pod njenim srcem, a umrli, predno so prišli na svet. Olav se je vsakokrat stresel, ko je zapazil, da žena ne hodi več sama okrog. Od začetka si je želel naslednika; zdaj pa mu ni bilo več mar za otroke in vselej je s strahom in grozo pričakoval težkih ženinih ur. Mislil si je, da je vse njune nesreče kriv njegov greh — ubijstvo Tajta, česar se še ni izpovedal, dasi je hodil v cerkev in k spovedi. Ako bi se izpovedal tega svojega greha, bi škof — kajti samo škofom se je moral izpovedati tak velik greh — zahteval morebiti, da prizna svoj zločin tudi posvetni oblasti. Teža pa Olav ni mogel in ni hotel. Bal se je za ženo, ki bi v tem slučaju ostala sama, brez zaščite, zaničevana kakor morilčeva žena, on bi pa moral zopet delati pokoro, Bog ve, kje v prognanstvu.

Da bi vsaj nekoliko zadostil za zločin, je sklenil sam pri sebi, da posinovi zapeljivčevega otroka, ga vzame k sebi ter se izda za otrokovega očeta. Tako pride petletni Tajtov in Jugunin sin Eirik na Olavovo posestvo Hestviken.

Toda tudi ta žrtev ni prinesla Olavu niti utehe, niti duševnega miru, še manj pa zadovoljstva.

Zato toži svojemu prijatelju, da je Bog do njega bolj neusmiljen nego do drugih ljudi. Videl je, pravi, može, ki so imeli na sebi vse smrtno grehe, ki so grešili tako strašno, da bi on, Olav, ne mogel grešiti tako, ko bi ga Bog zavrgel in že obsodil v pekel. Dasi se niso bali Boga in niso mislili nanj nikdar z ljubeznijo, so živeli vendar srečno in zadovoljno in umirali so tudi lepo. Zakaj odreka nama — njej in meni — mir in vsako veselje? Zakaj naj se zahtevajo od mene take nemogoče stvari, ki se ne zahtevajo od drugih?

Prijatelj ga tolaži. — Ti ne veš vsega o ljudeh, o katerih govoriš, da se jim godi dobro; ti ne moreš tega reči, ker jim ne vidiš v srce, v dušo. Radi sebe pa si moraš misliti, da če te Bog tako preganja, želi pač, da se ne pogubiš.

Peti otrok — tudi deček — živi Olavu in Juguni leto dni. Oče ga ni vesel; otrok je slaboten, njegova koža je nagrbančena kakor na starcu, suh je, da ga je sama kost in koža. Smrt se ga usmili in reši ubogega nebogljjenčka.

Vsled poroda in dolge otrokove bolezni se je Jugunino zdravje še poslabšalo in ko rodi šestega otroka — čvrsto in lepo deklico, ohromi mati na vsem telesu. Samo roke in glavo še lahko pregiblje, vse drugo je mrtvo. Ležala je dolga tri leta in Olav jo je, po trudapolnem dnevnem delu, negoval, ulival loja v njene rane ter jo nosil na rokah cele noči kakor

otroka, da se je njeno vse ranjeno telo malo oddahnilo. Proti koncu je bil ves njen hrbet le ena sama rana, a njegovo potrpljenje je bilo neizmerno.

V tem času je zahajal večkrat k služkinji svoje žene, k zdravi, čvrsti, močni in snažni ženski, kjer je bilo vse čedno, tla natrošena z brinjevim vejami, na stenah venci cvetlic in zelenja, ki naj bi odganjali mrčes. Tu se je odpočival od dolgih, neprespanih noči, tu mu je bilo prijetno, ko je našel, zbudivši se, svojo obleko osnaženo in zakrpano in svoje čevlje lepo namazane z mastjo.

Ko mu služkinja rodi čvrstega dečka, ji odkaže malo posestvice, kamor naj bi se preselila z otrokom in s svojimi številnimi brati in sestrami.

Ko Jugun umre, se briga Olav pač za svoja posestva, za otroke pa le malo. Med njim in Eirikom so večkrat prav burni prizori, za hčerko Cecilijo vzame neko boljšo starejšo žensko, da pazi nanjo, a za svojega nezakonskega Björna se ne zmeni prav nič.

Dasi je bil Olav dober in je delil miloščino v obilni meri, vendar ni bil priljubljen med soobčani. Bil je najrajši sam zase, govoril je malo, tako da so mu ljudje rekli, da je hlod, ter ga imeli celo za nekoliko slaboumnega.

Ko je Cecilija odrasla, sta se vzljubila z mladeničem, ki je bil njihov gost. Olav je pa zavrnil mladeničevo snubitev, ker ni bil dovolj bogat, ter je dal Cecilijo drugemu možu, ki je imel bolj imenitno sorodstvo in večje posestvo. Ta je bil pa zelo nasilen in surov. Mnogo hudega je prestala Cecilija z njim. Nekoč so ga našli mrtvega prebodenega. Maščeval se je ubogi oče, kateremu je nasilnež ubil sina in onečastil hčer. Olav je pa mislil, da je Cecilija ubila svojega moža, in tega mu ni mogla hčerka odpustiti nikdar.

Strt na duši in telesu je hodil Olav okrog. — Vse, česar sem se dotaknil — je dejal svoji hčeri, je segnilo v mojih rokah. —

Sin Eirik je dejal Olavu strašne besede: — Cecilija in jaz, oba sva istih misli, da bi rajši živela kjerkoli nego s teboj pod isto streho, in Björn, njegov nezakonski sin, mu je dejal nekoč dobrodušno, da razven tega, da mu je dal življenje, ne ve, da bi bil storil zanj kaj drugega.

«Olav, Audunov sin» je zgodovinski roman iz 13. stoletja. V tem delu kakor v «Kristini, Lavranovi hčeri» ne ustvarja pisateljica ne idil ne idealov, temveč zagradi življenje in ga podaja globoko in iskreno, dasi morebiti ponekod nekoliko preveč razblinjeno in se nekatera psihološka razmišljanja preveč ponavljajo.

Posebno je treba še poudariti dejstvo, da piše Undsetova v svojih delih često in mnogo o spolni ljubezni in spolnem občevanju, toda vselej le objektivno. Ona ne olepšava in ne graja, ona ne govori za svoje ljudi,

ona podaja dogodek, kakor se je dogodil, ne moralizuje in ne odobrava, ampak dopušča greh, kateremu sledi pokora in kazen.

Poleg teh dveh monumentalnih del je napisala Undsetova z isto vestnostjo in ljubeznijo tudi svoja dva krajša romana: *Jenny in Pomlad*.

* * *

Dasi je ime *Sigrid Undsetove* zaslovelo po njenih velikih delih in po *Noblovi nagradi*, katero je prejela pisateljica l. 1928., vendar vemo o njej sami in njenem življenju le prav malo. Znano je le, da je imela težko in skrbipolno mladost. Njen oče dr. *Jngvald Undset*, ki je spoznal njeno nadarjenost, je umrl že l. 1893, ko je bila *Sigrid* stara še le enajst let. Ker je imela več bratov in sester, si je morala že s šestnajstim letom služiti kruh v neki pisarni. Imela je 40 kron mesečne plače ter je na ta način pomagala svoji rodbini. Na tem službenem mestu je bila 10 let, vendar ji vse usakdanje delo in skrb za obstanek nista mogli potlačiti in streti duha. Še prav mlada je napisala svoje prve pesmi in prvi roman, ki pa ni vzbudil pozornosti. Tuda že prihodnji zvezek njenih novel ji je pridobil štipendij za inozemstvo. Šla je v Italijo, kjer se je rodilo njeno lepo delo *Jenny* in s katerim se je začela njena pot k slavi. Poročila se je s slikarjem *Svarstedom*, s katerim živi v malem kraju, daleč od sveta, samo svoji umetnosti in svoji rodbini.

Nobelovo nagrado je darovala v dobrodelne svrhe.

Marica Bartolova.

Najmlajšemu sinu. (Matija Lipužič.)

Ti mali škrat, ki komaj nosiš hlače, Prevrčaš stole, z barvo mažeš lica;
nerodno hodiš in se brž skotališ, me že strahuješ strogega očeta!
povsodi stikaš, prste si popališ, Nepridiprav, kaj s tebe se obeta?
zaslužil nisi še nobene plače. A vendar rajši te imam ko strica

z dolarji! — Ko pricepetaš med vrata,
mi s smehom čekeraje prožiš roke,
— leskečejo se ti oči globoke —
in laskaš se jeclaje: «Tata, tata!»

Brez te utehe v moji duši ni je,
ti izklesan akord v družine zboru,
ti mala zvezda, vžgana na obzoru
domačega ognjišča, harmonije.

Na Glogovem.

(Anka Nikoličeva.)

(Nadaljevanje.)

IV.

Nad Glogovino je ždela žareča vročina poznih avgustovih dni. Trtnc listje se je krčilo in dajalo solncu prosto pot. V njegovih žarkih so se napele zlahne jagode, postajale prozorne, rumene, rdečkaste, višnjeve.

Po njivah, kjer so že davno poželi žito, je hitela rasti ajda. Že so se odpirali drobni rožnati cvetovi in dišalo je po medu. Raz drevje je zdrknil zdaj pa zdaj dozorel sad in tiho padel v ožgano travo. Nad zemljo, ki je pobožno počivala in pustila, da so iz njenih polnih nedrij pili vsi, ki jim zoré plodovi, se je bočilo nebo, sinje, čisto, brez najmanjšega oblaka. Iz daljave, od zahoda je v blaženi pokoj poletne pokrajine počasi, zategnjeno, grozeče odmevalo zamolčko bobnenje topov.

Takrat je prišel Fridel na kratek odmor po končanem vežbanju. Dobro je pristojala uniforma njegovi visoki, sloki postavi. Mišice so se mu ojačile, polt je zagorela, glava se je dvignila. Celo lasje so postali temnejši. S ponosom ga je gledal oče, z ljubeznijo odrasle sestre. Pristrčno ga je poljubila Eva.

«Koliko dni ostaneš?» je hitela Hanca in brž je v mislih sestavila vrsto najljubših bratovih iedi.

«Ali že veš, kam boš komandiran?» je vprašal oče in s prikrito skrbjo pogledal sinu v oči.

«Kam bodo prišli tvoji kameradi?» je poizvedovala Klementina.

«In kam ti bomo pošiljali pakete?» je skrbela Lujiza.

«Vstopimo vendar», je rekla Marija in potisnila brata v hišo. «Odpočij se, in stresi prah raz sebe.»

Da, Glogovi so bili zdaj vsi doma. Tudi Marija, ki so ji poslali soproga vnovič na fronto, in Klementina, ki je imela poletne počitnice.

Zdaj z eno, zdaj z drugo izmed sester je obhodil Fridel vso okolico. Največ se ga je tiščala Eva. Ž njo je oblezel gozd in senožeti, stopil k stari Mini, obiskal zaklenjeno kovačnico. Cene in Pepe sta tudi že bila davno v strelskih jarkih. Doma so bile slive prepolne višnjevga sadja. Bog ve, s čim si tam zunaj gasita žejo, tolažita glad. Uboga dečka. Koliko bi morda dala za eno samo pest sladkih češpelj iz domačega slivnjaka.

«Eva,» je rekel Fridel in se oklenil sestrinega komolca, ko sta nadaljevala pot do mlina, «kako je prav za prav pri nas doma? Ali imate pač moke in vsega?»

«Vidiš,» je odgovorila deklica in pritegnila brata tesno k sebi, «vidiš, oče je tako čuden. Pri rekviziciji mislim. Vsakdo si nekaj več pridrži, spravi nekaj v kraj. Na gradu imajo ogromne zaloge — Mi oddamo vse do pičice, kakor je predpisano. Oče da še več. Mnogokrat nam hodi

tesno in očetu, vidiš, ne tekne vojni kruh. Pa, Bog obvaruj, da bi Hanca spekla boljšega. Enkrat, bilo je na očetov god, smo naredile masleno štruco. Lepo, rjavo zapečeno štruco. Fridel, tako sem se je veselila, tako božansko je dišala — A oče, naju je pogledal, zavil štruco in jo odnesel rekonvalescentom dolj v vojaškem domu.»

«Saj ne rečem, Fridel,» je nadaljevala, «da bi spravljali na kup in prodajali ali barantali z belo moko za tobak in sladkor, čeprav vsi, prav vsi tako delajo. Ampak da bi dali vsaj nekaj zmleti za očeta, za slučaj bolezni —»

«Da le ne boste trpeli pomanjkanja, Eva, Oče je tako bled —»

«Skrbi ima, Fridel. Ah, vsi imamo skrbi. Da bi se le srečno vrnil iz vojne, Fridel. Tako mi je tesno —»

«Norček, moj ljubi. Saj tako hitro ne bom prišel na fronto.»

«Jeli, Fridel? Zdi se mi, da je celo grof Bruno tozadevno očetu nekaj obljubil, je nadaljevala važno. «Eichelshausenovi imajo dobre zveze v vojaških krogih. Ko smo zadnjič, na večer, zopet govorili o tebi — o, Fridel, kolikokrat se razgovarjamo o tebi — je oče nekaj takega menil. Pa vseeno imamo skrbi. Oh, Fridel, kako bo še vse to! Pri mlinarjevih — pa saj smo ti že vse povedale. O Stanetu še vedno nič ne vedo —»

Prišla sta do mlina. Vida in mati sta bili zopet v glavnem mestu pri očetu. Še vedno ni bil prost. Govorili so o konfinaciji. Naj bo, da je le srečno odnesel glavo. In stroški, koliki so bili stroški. Ves mlin bodo pojedli, je bajé rekel mlinar.

Tako je prišel zadnji dan dopusta. Klementina je hitela dokončavat šesti par debelih volnenih nogavic iz sivkaste volne. Hancà je pekla pecivo, «ki se drži», Lujiza je prinesla sličico domače hiše s cvetočimi češnjami v ozadju, Marija je spravljala bratov kovčeg. Peter je stopil s sinom še do grofov Eichelshausen po slovo.

Evi ni bilo nikjer obstanka. Ne na vrtu med pestrim cvetjem aster, ne pri Mini, ki je ravno zapirala kokoši, da ne bi uhajale v vinograd zobat zoreče grozdje, ne v mlinu pri prijateljici, ne doma v hiši. Nekam jo je gnalo, nekam ven, na prosto, v višave, nekam daleč —. Tekla je v gozd, nizdol po senožeti, zavila je po cesti, ki drži v vas. Že se je delal mrak. Po vročem soparnem dnevu se je temnilo naglo. Čuj — zopet bobnijo topovi. Počasi, zategnjeno, grozeče. Oče in Fridel morata biti že davno doma. Brž, Eva, teci domov. Zadnji večer je danes, zadnji večer z ljubim bratom, z dragim tovarišem brezskrbnih mladih dni.

Zdaj je zazvonil zvon v vaškem zvoniku. Jasno, mirno in pokojno je donelo v tihotni večer. Vmes so od daleč zamolklo gremeli topovi.

In, kakor da ji je tanko zvonjenje kazalo pravo pot, je obrnila Eva korak do holmca, kjer sameva vaška cerkvice. Okoli cerkvice pokopališče. K materi pojde. K zlati mamici, ki je ni nikdar poznala. K dobri mamici,

edini, gre Eva po uteho. Njej bo potožila svojo bol, tesnobo svoje duše. Na njen grob bo potočila solze, ki, neizjokane, stiskajo njeno srce. Na mrzli kamen bo naslonila svojo glavo, sklenila bo roke in molila: Mamica, čuvaj ga, mamica, prosí zanj —

Ob grobu je stal Fridel. S sklenjenimi rokami in z očmi, polnimi solz. Nemo sta se objela brat in sestra. Dolgo sta stala tako. «Fridel,» je končno rekla Eva tiho in poljubila njegovo modro lice, «Fridel». Ves je strepetal. «Eva,» je šepetal, «Eva, umreti. Kako strašno je to. Umreti, Eva, umreti — Eva, — Eva, jaz se bojim, bojim se umreti, bojim se krvi, o, Eva —» Glasno je zaihtel in ž njim je zaihtela Eva. Tesno objeta sta sedla na materin grob in plakala.

Nad jokajoča otroka je počasi padala noč. Na nebu so se užgale prve zvezde. Od daleč, od zahoda so počasi, zamolklo, grozeče bobneli topovi.

Čez par dni je prišlo prvo poročilo od mladega vojaka. Da je zdrav. Da mu je dobro. Kartica je bila rožnate barve in je nosila naslov «Feldpost». Tudi za Fridlov naslov je bila navedena samo številka vojne pošte. «To je v zaledju», je dejal grof Eichelshausen in pomežiknil Petru. «Nič bati, zadeva je v redu.» In potrepljal ga je po rami.

In zopet je prišla rožna karta in zopet in še enkrat. Potem nič več. Ves dolgi teden nič. In še en teden — in še enega —

In potem tisto strašno, tisto nepojmljivo — «Auf dem Felde der Ehre gefallen — Siegfried Glog».

Glogovina se je pogreznila v nemo tužo.

V daljavi so grmeli topovi.

Ko je Peter Glog po prvih strašnih dneh zopet prišel v urad, je bil čudno miren. Molče je stiskal roke, ki so se mu prožile v sožalju. Molče je opravil vse formalnosti zaradi sinove smrti. Potem je reševal šolske akte, kakor vedno poprej.

Opoldan so mu prinesli dnevnik, kakor vsak dan. Razgrnil ga je in zagledal na zadnji strani med mnogimi drugimi, v črnem okvirju, pod vojaškim križem smrtno oznanilo, ki ga je sestavil sam —

Brez glasu je omahnil in zdrknil na tla. Našli so ga v težki nezavesti.

Vso dolgo zimo je bil Peter bolan. Prve tedne je v grozničnih blodnjah kričal iz sebe blazne besede. Ali pa se je, z usmevom na ustnah, pogovarjal z Marijo, ljubljeno ženo mladih dni. V zmedenih sanjah se je nežno igral s sinčkom, ga božal in miloval, kakor nikdar v življenju. Z očetom se je pogovarjal, z Martinom iz viničarije. Vročične misli so se potopile prav v prva detinska leta.

Pluta je klical, starega, zvestega psa, ki ga nihče na Glogovini, razen starih viničarjev, ni bil poznal. In med trtami je hodil, budno je nastavljal

uho: Ali ne zvoní v vaški cerkvi, ali ne odzvanja tanko pri podružnici svetega Antona? Plezal je na drevje, obiral češnje, rdeče kakor kri: «Cene, pazi, — Lizika, kako držiš predpasnik? —»

Strašno je bilo. Kolikokrat je skoro odpovedalo srce. Strežnicama, Evi in Mariji, so skoro odreveneli prsti. Led in led in vedno novi, vedno sveži ledeni obkladki.

Končno se je obrnilo na bolje. Enakomernejše je bila žila. Bolnik se je umiril. Vročina je padla. Tedaj je poslal zdravnik Evo na kratek oddih. Vsa bleda je bila in v lice skoro prosojna. Le temne oči so svetile «Da nam ne omahne še ona», je rekel doktor.

Ubojljivo se je odpravila Eva. Zapregli so sami in veselo so peli kraguljčki, ko se je vozila po zasneženi pokrajini na Glogovino.

Sredi pota je dala obrniti. Ne more, saj ne more odtod. Srce bi ji skoprnelo od skrbi in tuge. In zopet je stopila ob posteljo bolnikov.

Oče je spal. S posinelimí ustnicami in koščenim licem je bil videti kakor mrtvec. A doktor je bil zadovoljen. Da je le spal, da bi le dolgo, dolgo in pokojno spal.

Ko se je bolnik prebudil, so gledale njegove oči jasno. Pokoj je bil v njih in velika trudnost. Široko so odprli okno. Mrzel val zimskega zraka je svežil sobo. Globoko je dihal Peter. Kar so se mu jasne oči napolnile z grozo. Z roko si je potegnil preko čela. Obupen plač se mu je izvil iz grla.

S skrbjo sta objeli Eva in Marija očeta. Gladili sta njegove lase, poljubljali njegove roke.

On pa je ležal zopet mirno in plakal tiho kakor dete.

Od tedaj je okreval hitreje. Samo da srce, že preje bolešno, ni prav hotelo. A Peter Glog je hotel. Hotel je ozdraveti, hotel je čimpreje stopiti na svoje staro mesto. Bojevati se je hotel, zmagati nad zmagovalci.

Zdaj, ko je žrtvoval vse, vse — zdaj, da bi omagal sam? Ne, noče. Kaj bi rekel Fridel? Zakaj je dal mlado življenje v peklu na Doberdobo? Da bi bil oče bojazljivec, ki se boji življenja? Ali se je bal Fridel smrti? O, ali se je je bal, ubogí deček —?

Peter je stisnil bol, pogoltnil solze. Hotel je biti zdrav. Srce, seveda, srce res ni prav hotelo, ubogo, bolno, izmučeno srcé —

Pa kaj srce, on, Peter Glog je hotel.

V rani pomladi se je vrnil na Glogovino. V sencí cvetočih marelic je ležal, krog njega nizke mizice in stoli, vsi pokriti s časopisi, knjigami in zemljevidi. Samo še eno misel je imel Peter Glog, misel na zmagó. O, kako počasen je bil njen korak! Brž, stopi, brž, pohod in vihrajoče zastave, naprej, naprej! O, Zmaga! Na vzhodu je prišla, Rusija, uboga, izmučena, razdvojena je odprla vrata. Zmaga! A, kako čuden je bil njen obraz! Ni

bil jasan, sijajen in poln luči. Ne, skremžen je bil, prihuljen, brez veselja — Ali si taka, o zmagaja?

Na francoskih bojiščih se ni nič ganilo. Na jugu, globoko doli na Balkanu sta se krepko držali sovražni fronti. Kdaj boš prišla, o zmagaja?

A tedaj —. Da, tedaj je prišel Bruno Etchelshausen v posete. In ž njim novice, in ž njim zmagaja — Soča — Kobarid — Piava — Fridel, njegov fant, zmaguje —. Petra so oblile solze. Fridel, njegov mali, mrtvi deček — o, Zmagaja —.

In za zmago so drveli vsi. Vsi, ki so se do tedaj borili na kolodvorih v zaledju, v pisarnah ministrstva in generalnih štabov, pri avtomobilskih kolonah, v taboriščih ubogih ujetnikov, v naselbinah beguncev, v skladiščih, pri vojnih sodiščih, zdaj so zmagovali vsi. Zmagaja, vojni plen in zmagaja — In praznili so se domovi južnih vlastelinov, oropane so zijale prodajalne, žlahno vino je curljalo iz preklanih sodov — O, Zmagaja, ali si taka?

A Peter Glog ni videl razdivjanega obraza nove zmage. Peter Glog je ležal v solncu in se smehljaj. Fridel, njegov fant —. Ne, nisi padel zastonj, moj deček, moj ljubi —

Tedni so bežali, meseci. Češnje so odcvetele in dozorele. Peter je že hodil po travniku, oprt na palico. Skoro samo Lujiza mu je zdaj drugovala. Marija je opravljala hišo. Prenežna je bila za delo, ki sta ga morali vršiti Hanca in Eva. Na Glogovem je manjkalo delovnih moči. Samo Martin in prastari Gregorc sta ostala izmed možkih, odkar sta morala tudi mlajša Martinova na vojno. Tako je pomagala Hanca na njvah, Eva v vinogradu. Vse zagorele v obraz, vse znojne, z debelimi kepami mokrotne ilovice na težaških čevljih sta se vračali na večer od dela. Hanca je tožila: Ne bom več zmogla. Eva ni rekla ničesar, a skrbno je pazila na vse, kako jo je učil Martin. Ko se je skopala in legla k sladkomu počitku, pa še dolgo ni zaspala. Skozi odprto okno so sijale zvezde, je prihajal vonj po rožah in jasmínu. Eva je sanjariła v poletno noč. Stane, o, Fridel —

A ko se je telo le malce odpočilo, je vnovič prižgala luč in odprla knjigo. Cel kup jih je ležalo na omarici: Kako zatrem škodljivce na sadnem drevju, Kako in kdaj škropim pravilno trto, Domači vrtnar in Čebelarstvo in še mnogo drugih.

Ko je o Binkoštih prišla Klementina, je skušala pregovoriti očeta, da bi vzeli zopet hlapca. Seveda, domačega hlapca pač ne bo mogoče dobiti. A vzeli bi lahko Rusa —. Ne, oče ni hotel. Samo z roko je zamahnil, samo z glavo je odkimal, da ne. In nihče mu ni ugovarjal. Bog obvaruj kdaj kaj ugovarjati, je svaril zdravnik. Bog obvaruj, so ponavljale sestre. Očetovo srce je bilo tako slabo —

Poletje je prišlo in se nagnilo. Peter Glog je hodil po travniku, se upiral na palico, ležal v senci jablan, zrl tiho v valovito črto gozdnatega Pogorja in čakal na zmago.

Koncem septembra se je nenadoma vrnil mlinar. O veselja, o razkošja! Eva je zasadila motiko v zemljo in hitela v mlin. Vsem se je kar smejala. Prost, prost, doma in prost. Nič ni vedel kako in zakaj. Nenadoma je prišlo povelje, da naj se vsi konfiniranci odpravijo domov. Kratkomalo, vsi naj se izpustijo. Mlinar se je smejal. Vida je žarela. Mlinarica je prinesla vina in kruha. Mlinar si ga je odrezal ogromen krajec in natakal vino. «Pij, Evica, pij», — in vsi so morali piti. Tudi Urša in kruljevi hlapec in vsi. Vsak, kdor je prišel mimo, je moral izprazniti kupico na mlinarjevo zdravje. On pa se je smejal.

Potem je stopil v kašče, na pod, na žago, h kolesju. Otipaval je jermenje, poskušal verige. O mlin drži, o mlin stoji trdno, njegov mlin —

A kmalu so govorili in sušljali po vasi. Na jugu se je nekaj zgodilo. Vojske bo konec. Prijatelji so si tiho stiskali roke. Kmalu so govorili glasnejše. Srbi so prebili solunsko fronto. Prodirajo, zmagujejo, pred njimi vihrajo zastave. Z brezprimernim elanom osvajajo izgubljeno. Naši dobrovoljci so med njimi. Nekdanji ujetniki iz Rusije. Zmagujemo, zmagujemo —

Evi je gorelo srce: Zmagujemo, naši dobrovoljci so med njimi, nekdanji ujetniki iz Rusije —

A oče. Kako bo oče — Ah zмага, sladka in bridka zмага. Zmagujemo — in oče, ti?

Bilo je prav na obletnico Sigfridove smrti, ko je izvedel Peter Glog, kaj se godi na bojiščih. Kakor strela z jasnega so ga zadele novice. Srbi na pohodu, nemške armade pobite, sramoten beg od piavskih bregov —. Široko so gledale Petrove oči, kri mu je udarila v lice. Saj ni mogoče, ni mogoče, saj so le sanje, blóдне sanje —

Palica je padla iz odrevenelih rok. Prestrašene so prihitele hčerke. Visoki mož je padel kakor snop.

Trudno srce je nehalo biti.

Gospodarja Glogovine ni bilo več.

(Dalje prih.)

Refren. († Srečko Kosovel.)

*Ni gor ne polj ne vod med nama
in vendar mi je duša sama —
ah, samo malo pod zemljo
in spet bi zrlo te oko!*

*Ni gor ne polj ne vod med nama
in vendar mi je duša sama.*

Pot v samoto. († Srečko Kosovel.)

*Tvoja duša je kakor dolina.
V tih samoti se izgubljaš
zvokom sveta. Sredi šumenja
dreves je razpeta tišina
kot sinji plašč.*

*Sam se izgubljaš v neznanost.
Vsaka dolina bolj polna samot,
vsaka bolj polna je skritih lepot.
Ti sam postajaš neizmernost,
trepetajoča ubranost.*

*Tisoč obrazov v sebi imaš,
vsi ti slede, govorijo s teboj,
tisoč boleznih obrazov poznaš,
in ti bežiš, oj bežiš pred seboj,
da bi otel se vrvenja sveta
in se potopil v samoto srca.*

Prijatelju. (Pavla Rovanova.)

Ne poznam Vašega imena, ne poklica, nisem še slišala Vaše besede, le obraz Vam vidim in dvoje temnih oči, ki se srečujejo z mojim pogledom.

Zato Vas imenujem prijatelj moj in vprašam: Ali se nisva že nekoč srečala v življenju? Ali so se samo v dolgih, samotnih večerih najine duše potopile druga v drugo?

Mislim in mislim, pa se ne morem domisliti. Le to vem, da se v srcu prižiga luč, ki je že nekoč gorela.

Vsi ti večeri, kar zahajam v ta tesni, zakajeni lokal, diham Vaš zrak, poslušam isto godbo, vsi ti večeri so duša mojemu življenju.

Sovražim jutro in dan in te dolge popoldneve, ko mi srce mrje neutešenege hrepenenja...

Rada bi bila roža, tista rdeča — lepa, ki leži pred Vami na mizi, srka tresoča Vaš dih in vdana čaka povelja Vaše roke.

Rada bi bila rubin v Vašem prstanu, ki strelja žarke bliske v Vaše oči, da osvajajo moje srce.

Rada bi bila čaša, svetla brušena, ki se ž njo poigravajo Vaši prsti in jo počasi in nežno dvigajo k ustom... ah prijatelj moj, k ustom.

Ovila bom telo v rdečo svilo in lepša bom od rože, ki vdana in tresoča čaka povelja Vaše roke.

Okrog vratu bom nadela bisere, bolj žarke in svetlikajoče se od rubina v Vašem prstanu, da Vas bodo vabili in klicali v moj objem.

Stisnila bom srce, da bo kanilo temno in vroče v svetlo, brušeno čašo, ki se ž njo poigravajo Vaši prsti in jo počasi in nežno dvigajo k ustom... ah prijatelj, moj k ustom.

Nageljčki pojó. (Ksaver Meško.)

*Kako se te veselimo,
da prideš zalivat nam spet,
in solnčni obraz tvoj spet zremo,
najlepša deklet.*

*O da bi že razcveteli
v plamén se toplordeč,
da k nam se skloniš in daš nam
poljub ljubeč.*

*In če nas previdno utrgaš,
na prsi kipeče pripneš,
ne bomo se nič srdili,
vse smeš, vse smeš.*

*In če nas v šopek poviješ,
ljubljenemu v dar nas podaš,
ko tebe ga bomo ljubili,
ko tvoj je — bo naš.*

*In on nas bo ljubil goreče,
kot ljubi tebe zvestó,
saj priče mu bomo, kak ljubíš
ga z dušo vso...*

Čenča Marenča. (Gustav Strniša.)

Kam greš, Čenča Marenča, popotnica trudna?»

Sredi ceste obstane, postavi na tla umazano košaro in me ogleduje: «Ali me poznaš? Kdo si in odkod, mladi moj ljubček? Tvoje oči niso zlobne, všeč si mi. Pogledj moje dete, kako se smehlja meni, tebi in vsem dobrim.»

Čenča Marenča odkrije košaro, da pokaže otroka: med zmečkanimi, papirnatimi vrtnicami leži lesena lutka, ki jo nazivlje svoje dete in svojega Jezuščka, jo nosi povsod s seboj, k nji moli in se ž njo pogovarja.

Košara je majhna, ozka in podolgovata sličí otroški zibelki. Marenča stoji pred njo, kima lutki in se radostno smeje.

Spet me zavabi: «Pridí vendar bližej!»

Potem dvigne košaro in prihiti k meni na stezo, vodečo po travniku kraj ceste, ter vzame v naročje v srajčko oblečeno leseno dete.

Že stoji pri meni in me s prosto levico drži krepko za roko, a z desnico ujma lutko in mi jo ponuja! «Na moje dete popazi, da mu natrgam rožic in se okrasim tudi sama; saj je danes prazničen, sončni dan in cvetje potrkava; ali ga slišiš? A obraz Jezuščka je angelsko lep; smehlja se žitu in drevju, cvetju in potoku. Pogledj ga, ali ne opaziš čudežne miline, ki mu seva iz oči.»

Čenča Marenča posadi lutko v travo, a sam moram sestí poleg nje; Marenča pa odhiti po cvetje.

Otrok sem, tudi sam bi rad natrgal cvetja za to bedno dete; pa se ne upam geniti odtod, da ne užalim in razjezim sirote.

Kmalu se vrne. Krog vratu ji vise v vencu marjetice, lase je okrasila z dehtečimi vijolicami. Cvetke, ki jih ima v roki, strese lutki v naročje in jo

ljubeče ogleduje. Potem se okrene k meni: «Tako, fantič moj dragi, dobro si čuval. Morda se še kdaj vidiva, pa se me spomni včasih. Tvojo dobroto ti že bogec poplača; saj si moral nanj paziti in ne na Čenčo Marenčo, popotnico grešno. Zbogom, moj fantič!»

* * *

Marina je bila hči mlinarja in posestnika bogatega Gregorca. Bila je njegovo edino dete.

Ko je dopolnila dvajseto leto, so se jeli oglašati ženini.

Bila je zala, vesela in čvrsta, da se ni bala niti fantov. Dvigala je težke vreče pšenice in zraven žvrgolela, kakor da bi se zabavala v mladi družbi. V njenih zlatih laseh so žvenkljali težki, poredni kodri in silili povsod na dan; v očeh je cvelo rožno popje jutranje zarje, sijale so in koprnele za ljubavjo, ki jo je komaj slutila njena zdrava duša.

Gregorc je imel mlinarskega pomočnika, mladega, čokatega, temnopolega fanta. Prišel je od ogrske strani; govoril je čudno narečje in gledal črno in predrzno, da so dekleta zardevala pred njim. Lep pač ni bil. Njegov obraz je bil kakor potlačen in nekaj neprikljivega, odbijajočega se je zrcalilo v njem. Le eno je o njem vedela vas in okolica, bil je močan kakor bik, vsakega je vrgel in nikogar se ni bal.

Marina se spočetka ni brigala zanj; delala je po svoje, oskrbovala gospodinjstvo, (mati je pred leti umrla) ter pomagala po možnosti v mlinu.

Njen oče pač ni poznal preteklosti svojega pomočnika. Fant je bil priden in delaven, izkazal se je s poselsko knjižico in za drugo se starec ni brigal.

«Ta pa zna,» so si šepetala dekleta, ko so parkrat ž njim plesala na vaški veselici; saj je bil z vsako na svoj način prijazen in ljubezniv in pri vsaki je zadel pravo struno, kot bi ji bral iz srca.

Na Marino je vedno pazil; gledal, da ji ni bilo treba opravljati težkih del, se prijazno smukal okoli nje in bil pripravljen na vsako uslugo.

Nekaj časa ji je bilo to silno zoprno; nekako sramovala se je njegove prijaznosti in ga celo parkrat nagnala s priliznjencem; a on je ostal stari in vztrajal.

Celo najkrepostnejša ženska doživi trenutke, ko čuti, da je šibka in slabotna ter se naravnost boji skušnjave. To je dobro vedel mladi, pokvarjeni mlinar in zato je vedno prežal na tako priliko.

Polagoma je jel siliti v Marino in ji ponujati svojo ljubezen. Dekle ga je zavrnilo, a on ni nehal. Enkrat se je spozabil predaleč, poljubil jo je in objel, pa jo je izkupil, Marina mu je pritisnila tako krepko zaušnico, da se je mlinsko kolo, ki je tedaj mirovalo, pred njegovimi očmi kar zavrtelo in kresalo iskre.

Ta zaušnica je bila usodepolna.

Pomočnik je stisnil zobe in koval maščevanje; lazil je še nadalje za njo in nikjer ji ni dal miru.

Premagal jo je.

Neke nedelje se je zakasnila na plesu. Že ves čas jo je poskušal zamamiti. Od zavžitega vina, ki ga ni bila vajena, je čutila neznano opojnost, in premotil jo je.

Marina je trpela in ga prosila, naj odide iz vasi, da mu že sporoči, kdaj naj se vrne, da se poročita. A zapeljivec ni hotel o tem nčesar slišati. Ostal je še nadalje. Baš oni čas je stari mlinar zbolel in ostala sta sama v mlinu. Pomočnik je silil Marino, naj dela, kakor ji je nekdaj branil, tako ji je zdaj sam nakladal težke vreče in jo priganjal.

Neizkušeno dekle pač ni vedelo, zakaj fant to zahteva; ubogala ga je in splavila v petem mesecu. Prepozno je spoznala, kaj je storila, in si ruvala lase.

Oče ni vedel, kaj je s hčerko. Prezgodnji sad greha je odnesel zapeljivec v vodo, a Marina sama je obležala.

Polagoma je okrevala, a mučila jo je strašna samota. Zahrepenela je po otroku, ki ga je umorila v svoji nevednosti, in vedno bolj je sovražila svojega ljubčka.

Oče je opazil, da se med hčerko in pomočnikom nekaj plete, a bilo je že prepozno. Ko je Marino vprašal, kako in kaj, se je premagala in rekla, da Antona ljubi, naj jima dovoli, da se poročita. Oče takoj ni hotel privoliti, a potem se je vdal.

Marina je zatrla v sebi vse sovraštvo in hotela poročiti svojega zapeljivca ter si olajšati težko vest, ki je mučila njeno bolno dušo. Pomočnik je privolil. Pisali so po njegove listine in medtem, ko so čakali na odgovor, je mladi mlinar Anton izginil brez slovesa.

Čez tri dni so dobili poročilo od nekega župnega urada na Ogrskem, da je Anton oženjen že od svojega dvajsetega leta in da živi njegova žena nekje za mejo v največji bedi.

Čenča Marenča, kje so tvoje nade, kje je tvoja ljubezen? Ljudje te niso poznali in on te ni razumel. Sama si mislila, da te je zamamil greh; a potem, pozneje si spoznala, da je bilo vse samo hrepenenje za materinstvom, ki je tako divje zakipelo v tvoji zdravi naravni duši. Sanje o otroku, samo sanje so ti ostale, a drugo je minulo, za vedno si se odpovedala materinstvu, saj se omadeževana nisi hotela hliniti in vzljubiti drugega, vrednejšega.

Ko je oče povedal Marini, kako je z njenim ženinom, mu ni nič odgovorila; zgrabila se je za glavo in se hotela vreči med mlinske kamne, da jo je starec komaj zadržal in jo odvel v hišo. Rjovel je in tarnala ter hotela svoje dete.

Nikoli več se ni zavedla. Vsakega, ki ga je videla, je prosila, naj ji da njenega otroka. V vaški cerkvi je poklekala pred Marijo, plakala in

jo prosila, naj ji da njeno dete; naj se je usmili in ji prepusti Jezuščka, za katerega bo skrbela in ga molila.

Oče ji je kupil lutko in košaro, da bi se vsaj malo pomirila. In res je postala mirnejša. Vzela je svojega bogca in odšla na pot. Hodila je okoli, kazala svojega bogca, ga pestovala, se ž njim pogovarjala in k njemu molila.

Oče Marinin je kmalu umrl. Pred smrtjo je svoj mlin prodal, kupil skromno hišico, v katero se je naselila teta Jera z bednim dekletom, ki je samo na svete čase prihajalo domov. Sicer je pa hodila Marenča po svetu, jedla, kar je izprosila, spala, kjer je že bilo, a svojo lutko je morala imeti vedno pri sebi. Zvečer se je nagnila nad košarico, kjer je spaval lesen otroček, in mu je zapela:

«Sladko spavaj, detece moje,	Glej v moji bolni duši oltar;
Čenča Marenča uspavanko poje;	moje ljubezni večna luč sije,
Mati Marija nad tabo bdi,	mesto olja, solza mi lije,
saj božje dete Jezušček si.	sprejmi ljubezen nesrečnice v dar!

Sladko zasanjaj, Jezušček moj,
ziblje Te skrbna, bedna Marina;
splavaj v skrivnostna nebesa nocoj,
za tabo pa pride naj dekla Marina!»

Tako je tavela Marenča po svetu. Kadar ji je pretiła najhujša beda, se je vrnila domov, kjer jo je čakala dobrodušna teta in jo prosila ter svarila, naj ostane doma. A Marina se je zasmejala in zapela:

«Kako naj bi doma sedela,
kdo z Jezuščkom naj rajžat gre?»

Umolknila je teta in si mislila svoje, Marenča pa svoje in je odšla.

Na tem potovanju od kraja v kraj je naletela na svojega zapeljivca. Nekje se je pridružil potujočim ciganom in zdaj je prišel ž njimi v selo, kjer se je baš mudila tudi ona.

Takoj ga je spoznala in divje so se ji zaiskrile oči.

Tudi on jo je videl, pa je ni spoznal; minula so sicer od tedaj šele tri leta, a Marina se je zelo spremenila.

Šla je za njim. Odšel je s cigani muzikanti v neko krčmo, a ona ga je mirno čakala.

Prihajal je v družbi cigana in ciganke. Ko so hiteli čez travnik za vasjo, ga je dotekla in ga ustavila ter ga vprašala, če jo še pozna. Zdaj jo je naekrat spoznal. V mesečini je stala pred njim utrujena in trpeča, a še vedno krasna. Skoro prestrašil se je je. Nasmehnila se mu je in ga objela. Takoj ga je zamamila strast in spravljal jo je s seboj. Cigan in ciganka sta odšla naprej, a onadva sta zaostala. Na visokem bregu je naenkrat obstala, zgrabila svojega zapeljivca in ga treščila ob tla. Oger

je bil sestradan in zadnji čas tudi bolehen, prosil jo je, naj se ga usmili in ga pusti.

«Kje imaš moje dete», je divje kriknila in zgrabila kamen pri nogah.

«Kakšno dete zahtevaš od mene?»

«Ti, nesramnež! Otroka si ubil v meni z mojo nevednostjo in mojo dušo si ubil; zdaj se maščujem za dvakratni umor.»

Z vso silo je zamahnila nad njim s kamnom, pa se je spretno ognil z glav. Zavpil je in se skušal umakniti. Tedaj se je odzval cigan in mu letel na pomoč. Ko ga je Marenča zagledala, je pahnila Ogra daleč od sebe, pograbila lutko in izginila v noč.

Od tedaj je bila Marina mirnejša; a vedno bolj žalostna. Ostajala je pogosteje doma, jokala okoli hiše in pestovala svojega lesenega varovanca. Često je sedela pri vodi, strmela v valove in premišljevala. Včasih se ji je zazdelo, da se vrača čas njene srečne, otroške dobe, da prisluškuje ropotanju mlinskih koles in šumenju valov. Pa se je spet pojavila strašna resnica in Marenča je zahtela.

Nekega nedeljskega popoldne je spet sanjari ob vodi; sedela je blizu hiše na bregu in pestovala svojo lutko.

Vaški fantje so prihajali iz gostilne in se vračali mimo reke domov. Razigrani in vinjeni so jo jeli dražiti. Nekateri so se ji približali. Pogledala jih je in molčala. Prav ta molk je mladino dražil. Razbrzdani Kovačev Matej, ki je bil najbolj vinjen, je jel siliti vanjo. Odrinila ga je, a med tem se ji je približal drugi in ta čas je porabil Matej priliko, ji iztrgal lutko in jo smehljuje vrgel v reko.

Marenča je kriknila in skočila za njim. S težavo so ji ga fantje iztrgali in odšli, a ona je vpila za njimi, da so ji pene silile iz ust.

Naenkrat se je osvestila in hitela k reki. Njene oči so iskale Jezuščka; zaplakala je in ga milo klicala.

Tedaj je prodrlo solnce skozi oblake; kipeči žarki so se motali kakor zlata mreža na valovih.

Čenča Marenča je pokleknila in kriknila: «Nebo se je odprlo; zlata zibel žari na vodi, a na mehkih, volnenih valovih leži v nji moj Jezušček. Ali ga vidite, kako me vabi? Nad njim se smeje angel in igra na prozorne strune božjo pesemco, a valčki jo odmevajo. Oči deteta se smejejo in vabijo. — Ne, ne, to ni Jezušček, poglejte te rdeče, slabotne rokce in ta zgubančeni obrazek; moj otrok je to, moje dete! Iz nemirnih valov vstaja in kliče svojo mater. Že grem, dete moje, že grem!»

Marenča je stegnila roke v objem in se zagnala v valove. Za hip se je prikazal iz vode njen obraz; oči so blazno sijale. Naenkrat se je pognala kvišku, kriknila: «Jezus, moj Jezus!» in izginila v globočino.

Tam v vrbovju pa je obstala zibelka z lutko. Sive starke vrbe so se radovedno sklanjale nad lesenim otrokom, ki je nepremično strmel vanje.

K desetletnici slovenske univerze. (M. M.)

Desetletnico praznujemo slovenske univerze, praznujemo jo s tiho pobožnostjo vsi, čeprav smo raztreseni po vseh širnih straneh sveta. Spominjamo se tega jubileja posebno še slovenske žene, kajti našle smo v njej na stežaj odprta vrata k vrelcem onih stremljenj, h katerim nas je žejalo, našle smo tam nakazana pota v širni svet, in več, našle smo učitelje, ki so nas upoštevali, nas vzpodbujali k delu in nam nudili ono podlago, na kateri moremo graditi svojo lastno stavbo.

Ne le, da je našla v njej tudi slovenska žena svoj dom, zgodilo se je mnogo več. **Sile našega roda so se osredotočile v njej.**

In v tem je nje najvišji in najsilnejši pomen. To je ona osrednja os, krog katere se suče problem naše univerze; zato je ne gre ocenjevati nikdar po drugačnih vidikih. — Vse stremljenje našega izobraženstva stoletje in več nazaj je šlo za ustanovitvijo te važne kulturne ustanove. Ne zato morda, da bi zgolj posnemali tujino in njene institucije, tudi zato ne, da bi nekaj ljudi dobilo tak in tak delokrog in pozicijo. Šlo je **vedno za organsko gospodarsko in narodnostno potrebo in nujnost našega ozemlja in našega ljudstva.** Za vse njegovo življenje naj bi bila žarišče — in to je tudi danes njen cilj, h kateremu se uspešno bliža.

Če si ogledamo desetletje dela naše univerze, nam bo kaj kmalu možno zaslediti njega uspehe in vpliv v vsej javnosti. Domač naraščaj je prodl v vse zavode, privatne in javne, mladi kulturni delavec, ki je dobil svojo dnevno orientacijo doma, je prodl s svojim delom v liste in ustanove, ki so mu dostopni — in se v njih z uspehom uveljavil. A oko in misel paznega opazovalca in skrbnega zasledovatelja naše kulture se bosta ustavila ob imenih, kakršna so:

Razprave, Časopis za slovenski jezik, kulturo in zgodovino, ob glasilu umetnostno zgodovinskega društva, Zborniku, ob glasilu naših juristov, ob izdanih akademskega kluba arhitektov «Ognjišča», ki so, seveda s pomočjo svojega mojstra univ. prof. Josipa Plečnika, izdali krasne dokumente svojega dela, ob Geografskem vestniku in drugih. Prezreti bi ne smel marljivega dela naših univerzitetnih profesorjev pri inozemskih znanstvenih listih vseh strok, pred vsem pa ne njih številnih publikacij — znanstvenih del, izšlih pri nas ali v tujini («Zgodovina likovne umetnosti» dr. Izidorja Cankarja, «Zgodovina slovenske književnosti» prof. dr. Kidriča, «Predhodniki ruskega realizma» in izdaje domačih klasikov prof. I. Prijatelja, «Literarna veda» prof. Kelemine, celotni filozofski sistem prof. Vebra, filozofske in sociološke razprave prof. Ušeničnika. «Zgodovinski razvoj estetskih problemov» dr. Alme Sodnikove. Elektrotehnika dr. Vidmarja, prof. Samčeva «Kaloidna kemija», — izšli obe v Nemčiji, «Država» prof. in poslanika dr. Pitamica itd. itd.). Prezreti ne bi smel skupnega dela vseh slovenskih znanstvenikov «Slovenskega biografskega leksikona» — in še mnogo drugih stvari.

Že ta, popolnoma površni in slučajni niz nešteti del in listov sam, bi govoril dovolj jasno o delazmožnosti in veliki razvojni sili slovenske univerze. Pogled v razstavo, predvsem pa pogled v vse institute, laboratorije, seminarje, bi to dejstvo samo krepko podčrtal.

Slovenska univerza stoji in veselo, krepko živi, to je za nas vse danes neizpodbitno dejstvo. In kdor bi se ji skušal na kakršenkoli način bližati z razdiralnimi mislimi, bi nujno moral spoznati neizprosno dejstvo: «Danes je prepozno», — kakor je dejal mojster Plečnik. Slovenska kultura stoji danes morda prvič na tako trdnih nogah, sloni na celi legiji zavednih in požrtvovalnih ljudi stare in mlajše generacije sigurno in mirno, da bi bil vsak atentat nanjo nemogoč. V bodočnosti gledamo ne njen še krepkejši in silnejši razvoj, in stvar vse slovenske zavedne javnosti in privatnikov je, da jo pri njeni rasti, moralno in gospodarsko, čim najbolj podpro.

Vsi gledamo v slovensko univerzo s polnim zaupanjem, stari in mladi, meščanje, kmetje in delavci, moške in žene, saj je ona najčilejši in najizrazitejši reprezentant slovenske kulturne autonomije. Ona je hraniteljica in oblikovalka naših tradicij, naših zakopanih narodnostnih zakladov, naše besede, naših socialnih in gospodarskih dobrin. Njena rast je za nas dokument naše mladostne sile in moči. Prazniki in jubileji njenih bodočih uspehov in dela bodo to le vedno in vedno znova potrjevali.

Slovenske žene pa, ki tiho praznujemo jubilej prve desetletnice naše univerze, polagamo k njenemu portalu te skromne besede. Naj jih sprejme, kakor bi polagale tja simbol slovenske žene — kito rdečih nageljev; za vero, upanje in ljubezen.

Biološka tragedija žene. (Milica Stupanova.)

Žena naše dobe se je vrgla z vso silo v boj, da si pribori vsaj najprimitivnejšo, pravzaprav samo po sebi umljivo pravico, enakopravnost s svojim moškim tovarišem, enakopravnost v vsakem živiljskem položaju, prav posebno pa še v najvišjem, v najlepšem razmerju med možem in ženo, v zakonu. Toda ta klic ženskega sveta po enakopravnosti naleti pri moškem delu še danes povečini na gluha ušesa, še danes zre moški na to zahtevo večinoma z istim nerazumevanjem kot pred desetletji; kajti od nobenega pojma se moški ne loči tako težko kot od onega, s katerim je zvezal v svoji notranjosti ime «ženska» in pod katerim si predstavlja še vedno slabotno bitje, potrebno, da ga ščiti, da mu dvori, a nikakor ne smatra za enakopravnega.

Toda žena odklanja po pravici to teorijo o svoji manjvrednosti kar najodločneje. Da sta moški in ženska enakovredna, je dovolj jasno pokazal vojni in povojni čas, ko si je ženska pogumno osvojila skoro vsa moževa torišča in povsod vstvarila enakovredna dela. Torej sta moški in ženska brezdvomno enakovredna, zato tudi enakopravna. Obstoja pa zares ogromna razlika med moškim in žensko in sicer v biološkem pogledu, ker je narava razdelila biološke težave uprav krivično med moškim in žensko. Samo zato zaostaja ženska včasih za moškim, posebno še v današnji družbi z njeno krivično zakonodajo, ki še bolj poostri to biološko tragedijo žene, namesto da bi jo ublažila. Torej obstoja za ženo možnost, da bi pod gotovimi pogoji popolnoma uveljavila svojo enakopravnost z moškim. Gre samo za to, da se vstvariyo take družabne oblike, v katerih bi žena svojo biološko tragedijo kar najmanje občutila.

Med onimi redkimi moškimi, ki so biološko tragedijo žene pravično pripoznali, je treba predvsem omeniti ruskega vseučiliškega profesorja A. V. Nemilova, ki je izdal epohalno delo «Biološka tragedija žene», (izšlo tudi v nemškem prevodu l. 1925. v Berlinu). Pisatelj je skušal v tem delu obrniti pozornost svojih čitateljev in čitateljic na vse posamezne pojave, iz katerih se sestavlja biološka tragedija žene in katere pravzaprav vsi poznamo, a jih ravnodušno preziramo. Pisatelj pravzaprav nima namena povedati kaj novega, ampak hoče samo osvetliti vso biološko kalvarijo žene in tako poklicati moškim čitateljem v spomin, koliko obzira bi pravzaprav zaslužila žena, nositeljica tolikih bioloških krivic. Tudi za naše razmere menda ne bo odveč, če povzamemo najvažnejše misli iz te zanimive knjige, ki je vzbudila svoj čas toliko pozornosti.

Vsa biološka bremena, vse spolne funkcije je mati narava prav po mačehovsko razdelila med možem in ženo. Ravno pri človeku je dosegla različnost med obema spoloma svoj višek, razlike med obema spoloma se raztezajo na celotni organizem, kajti možev organizem je bistveno drugačen kot pa ženin. Delitev dela za razmnožitev človeštva pa je med obema

spoloma odločena veliko preveč na ženino škodo. Samo v prvem poglavju dela na bodočem človeku, v združitvi obeh spolov, sta mož in žena takorekoč enakopravna, le v tem sicer bistvenem, a kratkem trenutku je breme enakomerno razdeljeno. Toda za moža se s tem trenutkom tudi že neha njegov biološki delež na novem človeku, kajti tudi če ga prisilijo državne postave, socijalne prilike in še mnoge druge okolščine k nadaljni skrbi za svoje potomstvo, biološko pa k temu nikakor ni obvezan. Njegov račun z naravo je s trenutkom oploditve že sklenjen, biologično je vsega, kar še pride, prost. Ves nadaljni razvoj bitja ne vpliva niti malo na njegovo telo. Zato sta tudi očetovska ljubezen in očetovska odgovornost dve čustvi, ki sta pač kvečjemu sociološkega, nikakor pa ne biološkega značaja.

Vsa tragedija žene pa obstoja ravno v tem, da je, čeprav je njen organizem popolnoma enakovreden moškemu organizmu in je njeno živčevje enako visoko razvito, v primeri z možem preobložena z biološkimi dolžnostmi, katere ji nalaga njen spol, tako da je vse njeno življenje od rojstva pa do smrti polno notranjih in zunanjih nesoglasij, katere lahko sicer več ali manj srečno prehodi, a jih ne more nikoli docela premagati. V tem oziru se deli življenje ženino ostro v štiri razdobja, vsako izmed teh vpliva drugače na njeno duševno in telesno življenje.

Prvo razdobje, seгаjoče od rojstva pa do pričetka menstruacije, obsega vsa otroška leta žene in neha takrat, ko otrok dozori v ženo. Ta doba je za ženo najsrečnejša, kajti v tej dobi še ne obstoja za njo biološka tragedija, v tej dobi še ni posebne razlike med obema spoloma. Toda ker ni otrok brezspolno bitje in ker brezspolne otroške dobe sploh ni, se že tudi v tem času pojavljajo rahle življenske razlike med obema spoloma. Tako na pr. napadajo nekatere bolezni, da omenim samo božjast, deklice pogosteje kot dečke. V splošnem sta oba spola v tej dobi še biološko enakopravna, deklici poteka življenje prav tako harmonično kot dečku.

Konec te srečne dobe pomeni za deklico pričetek menstruacije, ki je uvod v njeno drugo življensko razdobje. S tem se začne za ženo nova doba, v kateri je že v primeri s svojim moškim tovarišem veliko na slabšem. Ker se vrše perijodično v njenem telesu važni dogodki, ki vplivajo mogočno na vsak del njenega bitja, se ne more v isti meri posvečati razvoju svoje celotne osebnosti. Ti komplicirani dogodki v telesu mlade deklice so že na zunaj vidni, otroške oblike telesa zadobijo tisto polnost in neznost, ki odlikuje žensko telo.

Najbolj znan in viden znak, da je otrok dozorel v ženo, pa je menstruacija. Menstruacija vpliva na celotni organizem žene in pretrese vse organe, med menstruacijo pade temperatura, krvni obtok in dihanje se vrši počasneje, duševno poglobljanje je ženi otežkočeno, vsa delovna zmožnost se zmanjša. To vse pri zdravi ženi z normalno menstruacijo. Toda vsi ti bistveni pojavi se prav lahko še bolj poostrijo in zadobijo bolezenski značaj, telesne spremembe vplivajo premočno na občutljivo živčevje in

duševno ravnotežje žene se prevrže na patološko (bolezensko) stran. Pa tudi pri rednem poteku menstruacije je ženi vse, kar dela v tem času, prav zelo otežkočeno. Najnavadnejše, vsakdanje posle opravlja s težavo in malodušnostjo, strojepiska dela počasneje in se češče moti, pevka izgubi blesk in moč svojega glasu itd. — to pa vse samo zato, ker je njeno živčevje začasno v neredu in ker žene menstruacijo različno prenašajo. Torej mora vsaka normalna žena pri vseh svojih podjetjih računati s svojim osebnim koledarjem (pričetek in konec menstruacije, konec nosečnosti ali dojenja) in mnogokrat ne more tako razpolagati s svojo lastno dsebo kot njen moški tovariš. Njeni volji se dostikrat ustavlja lastno telo. Če pa stoji že normalna žena tako zelo pod vplivom menstruacije, koliko lažje šele izgubi duševno ravnotežje ona žena, ki že po naravi nagiba na patološko stran. Saj so tudi znani mnogi primeri duševnih motenj v času menstruacije, ko so žene zapadle v hysterijo, besnost ali blaznost, počenjale brezmiselne stvari, nagibale k samomorom ali zločinom. Vsi ti pojavi pomenijo še poostritev ovir, ki zapirajo ženi prosto pot v življenje, zato pa tudi zasluži vsaka žena, ki je v katerikoli stvari kljub vsem telesnim oviram dosegla ali celo nadkrilila moškega, odkritosrčno spoštovanje.

Če pomeni že njeno drugo življensko razdobje za ženo večen boj proti nemoči lastnega telesa, velja to še v veliko večji meri za njeno tretje življensko razdobje. To tretje razdobje se začne z njeno oploditvijo, ki pomeni za ženo začetek cele vrste važnih pretresljajev v njenem telesu. Kot nikjer drugje se občuti pri tem vsa biološka tragedija žene. Medtem ko je sedaj mož biološko prost in odveč, mora prevzeti žena vso skrb za nastajajoče življenje. Torej mora žena za kratek trenutek omame plačati ogromno kupno ceno s tem, da postavi samo sebe z dušo in telesom v službo za nastajajoče življenje. Ta služba pa zahteva popolno preosnovo njenega življenja in popolen preobrat v njenem telesu. Narava ustanovi v njenem telesu brezobzirno oblastnost zorečega ploda, osredotoči delovanje vsega telesa v varstvo te nove, majhne žive snovi in brez usmiljenja zahteva popolno žrtvovanje in samozatajevanje matere. Vse za plod, za bodočega človeka, za mater pa bolečine in neprijetnost vseh vrst.

Toda kakor je vloga žene pri oploditvi in razvoju ploda težka in odgovornosti polna, vendar ni vstvarjajoča, ampak je samo pasivna, kar tragiko še povečava. Saj žena ne vstvari otroka, vsa njena cela aktivnost se omeji samo na izbiro moža — očeta otrokovega. Vse ostalo pa ni prav nič odvisno od njene volje, vse se razvija kot hazardna igra, žena nikli ne ve, kaj bo rodila, ženija ali tepca. Njena odgovornost je pa tem večja, ker se bo življenje bodočega človeka vršilo pred njenimi očmi, ker se bo zdela sama sebi soodgovorna za njegovo početje, če je dopustila, da je to življenje nastalo. Mož pa, ki je moralno prav tako odgovoren za postanek tega življenja, dostikrat niti ne ve, da je novo življenje sploh nastalo.

(Konec prih.)

Ob treznostnem tednu 1929. (Dr. V. B.)

Že pred svetovno vojno se je začelo v Evropi gibanje, ki so mu mnogi prerokovali zgoden in malo časten konec: protialkoholni pokret. L. 1907. je na pr. Finska sprejela antialkoholni zakon, ki ga pa je mogla udeleжитi šele l. 1919., ker ga ruska vlada pred vojno ni hotela odobriti. Uspešen je bil boj proti alkoholu tudi v drugih nordijskih državah, na Danskem, Norveškem in Švedskem, in polagoma so si njegove ideje priborile veljavo tudi v Srednji Evropi. Pozoren pa je postal svet tedaj, ko so Združene države severnoameriške uvedle po svetovni vojni prohibicijo in jo znale kljub največjim oviram vzdržati do današnjega dne. Mnenja o koristi in uspehu tega ameriškega eksperimenta so danes še zelo deljena, a sčasoma uvidevajo tudi največji skeptiki, da znači prohibicija velik plus v ameriškem življenju. Profesor narodnega gospodarstva na Yale-univerzi Irving Fisher je na pr. pred kratkim napisal študijo «O krizi prohibicije» (nemški prevod v založbi Neuland-Verlag, Berlin 1929), kjer ugotavlja, da si prihranijo Američani s prohibicijo že sedaj 6 milijard dolarjev na leto in da se je z njo dvignila resnična osebna svoboda, kajti le brez alkohola smo v polni posesti svojih telesnih in duševnih sil. Res je, pravi Fisher, da se prohibicija še ne izvaja popolnoma pravilno, vendar si pa lahko pomagamo z izboljšanjem prohibicijskega zakona. Prohibicija bo ostala, s pomočjo vzgoje pa bo povsem uspela.

Vzgoja, to je v tem vprašanju prava beseda. Težko bo spreobrniti starejše ljudi, ki so živeli doslej v alkoholu, «v vinu in dimu», kakor je 1928 ob neki ljubljanski protialkoholni prireditvi s trpkostjo ugotovil profesor dr. Rožič. Mladina pa, ki bo že v ljudski šoli in nato skozi vsa leta srednješolskih študij vzgojena v treznostnem duhu, bo ostala trezna tudi poslej, ko bo zapustila šolske klopi in stopila v samostojno življenje. Veliki ideali so svoje velike cilje dosegli vedno le s pomočjo mladine in prepričani smo lahko, da bosta doraščajoča Amerika in doraščajoča Finska — da imenujem le mladino najbolj znanih prohibicijskih držav — udušili tekom let tudi zadnjo posmehljivo besedo o protialkoholnem pokretu.

Da tudi v Jugoslaviji nismo čakali križem rok, temveč v resnem stremljenju sledili velikim tujim vzgledom, nam dokazujejo dogodki zadnjih let. Kakor drugod so nastala tudi pri nas, oziroma so našla novega razmaha že prej obstoječa protialkoholna društva. Posebno lep uspeh je dosegla uvedba treznostnega tedna, ki smo ga — že ponovno —

obhajali tudi letos v aprilu. V srcu države, v kraljevskem Beogradu, so protialkoholna društva otvorila treznostni teden v nedeljo 21. aprila s slavnostno akademijo v Novi univerzi. Voditelj abstinentov v Beogradu Milan Kostić je govoril o pomenu cele akcije, gđc. Milena Atanackovičeva pa je pozdravila zborovanje v imenu ženskih organizacij. V ponedeljek so se vršila po vseh beograjskih šolah, v torek po vseh vojašnicah predavanja proti alkoholu, istega dne pa je o nevarnosti alkohola govoril na univerzi profesor Slobodan Popović. V sredo so se predavanja ponovila po okoliških vaseh, v četrtek pa po ljudskih šolah. V nedeljo so izvedli Beograjčani veliko nabiralno akcijo za «Dom treznosti» v Beogradu. Seveda tudi provinca ni zaostajala. Po vsej državi so se ta teden vršile protialkoholne prireditve, tako zlasti po vseh večjih mestih.

V Sloveniji je protialkoholni pokret gotovo silno potreben in tudi tu je mladina razumela klic časa. Zlasti srednješolska protialkoholna društva v Ljubljani, ki obstojajo že več let, so v teh dnevih pokazala lepe uspehe svojega dela. Že 6. aprila je nastopilo «Udruženje trezne mladine» z uspelo akademijo in je potem 28. aprila, na isti dan kakor ostale podružnice v državi, nabiralo prispevke za beograjski «Dom treznosti». Treznostni teden sam je sijajno uvedla 27. aprila velika skupna akademija abstinenčnih krožkov I., II. in III. državne gimnazije v veliki dvorani «Uniona», kjer sta krožka II. in III. državne gimnazije obenem slavnostno razvila svoja društvena prapora. Tudi na državnem ženskem učiteljišču je tamošnje «Kolo Daničevo» priredilo 27. aprila akademijo. Navdušenje, s katerim je na vseh teh prireditvah mladina manifestirala svojo odločnost in neomajno zvestobo treznostnim načelom, je morala vsakogar prepričati, da se pripravljajo tudi nam Slovincem boljši časi. Seveda tudi šolska oblastva sama na treznostni teden niso pozabila. Po vseh slovenskih šolah so se vršila predavanja o škodljivosti alkohola, profesorji in učitelji pa so mladino opozarjali tudi na škodljivost kajenja, na potrebno treznost in dostojnost v dijaškem življenju v šoli in izven šole, na molčečnost itd. Gotovo so tudi ta predavanja našla v mladih srcih svoj pravi odmev.

Kot primer, kako je protialkoholni pokret razširjen po naših srednjih šolah, naj navedem III. državno realno gimnazijo v Ljubljani, kjer je od 439 dijakov vpisanih v Abstinenčni krožek pod okriljem Svete vojske 306, tako da se je torej alkoholu odpovedalo skoro 70% vseh gojencev tega zavoda. Že te presenetljive številke nam dokazujejo bolj kot vsako besedičenje, da smemo od naših mladih protialkoholnih borcev pričakovati najlepših uspehov.

Tri naše književne novosti. (Vida P.)

I.

Miha Maleš: *Rdeče lučke ali risbe o ljubezni. Samozaložba.* — *Knjiga, ki v naši književni in slikarski umetnosti še nima para, pa ga najbrže tudi pri drugih narodih ne najde kar tako. Avtor začenja svoje delo z uvodnimi besedami: «Te risbe so le bežne linije iz tistega lepega življenja, ki ga človek doživi ali v slutnji ali v kakem spoznanju.» In ko prelistavam knjižico, imam vtis, da je avtor sam prav označil te «risbe ljubezni»: res so linije le bežne. Ko se mi oko ustavi na njih, trenotno pač začutim nekaj, kar sem doživela «ali v slutnji ali v spoznanju», toda ko obrnem list, izgine tudi čustveni dojem. Kakor filmski roman: naj se konča še s takim ogroznim prizorom, nikoli te ne pretrese tako, da bi imel dejanje v duši tudi potem, ko stopiš iz kinematografa. Avtor se sicer sklicuje na Napoleona, da «najmanjša risba mi več pove kot dolge razprave»; ali da bi mi «Srečanje» na str. 57 globlje seglo kot pesem «Pod klančkom sva se srečala», ne morem reči. Zraven si pa mislim: morda je pa knjiga le našla svoje pravo mesto, morda je res izraz moderno, pravzaprav modno živečega in čustvujočega sodobnega človeka. Saj tu ne vidimo deklic z dolgimi kitami in melanholičnimi očmi, ki bi zalivale rožmarin ali vzdihovale pod cvetočim jasmynom; kratko pristriženo frizuro, posebno pa kultiviran noht podčrtava risar-pesnik z večjo natančnostjo kot linijo obraza in života. Ko sedi deklica «v posteljici», se ji ne dviga duša v beli dan ali v kako drugo mehko čustvo, ampak je prvi pogled usmerjen na toaletno mizico. Žalost, ki odseva iz solz in je podčrtana z mesečino (na str. 43.), bo modno deklico minila, kakor hitro si bo obrisala solzo; in ko bo prišla domov, se ne bo zgrudila v obupu, nego bo stopila k zrcalu (str. 53) in toaletni mizici. Ko bo pa doživela razočaranje, se ne bo topila v obupnih solzah, ne bo se vdajala tihi resignaciji in požrtvovalnosti, nego si bo kratkomalo končala življenje (str. 73). In ljubimkanje (str. 59). Podoben vtis in občutek kakor pri tej sliki sem imela lani, ko sem gledala na letovišču popoldanski moderni ples: mimo plesišča je baš šel duhovnik s svojimi romarji; silno se je zgražal nad pohujšljivimi plesalci in hitro vodil svoje ljudi dalje. Pa sem si mislila: čemu, more li zdravega človeka razvneti tak prizor: blazirano prestopanje z noge na nogo, dolgočasna in prazna godba, ob belem dnevu na vrtu in ob cestnem ropotu. Saj gre kmečkemu fantu ples v žile le takrat, ko razigrano potolče z nogo in se razposajeno razmahne v močnem vrtežul! Pa ne ta blaziranost!*

Kakšno je čustvovanje ženske — in tudi moške duše — v «Rdečih lučkah»? Nekako šantanski in kabaretski so njih obrzi, taki kakor jih res vidimo po cesti: napudrana lica, pobarvane usnice, plitvi izrazi so glavni znaki modnega ženskega tipa. Avtor je podal najrazličnejše občutke, ki se porajajo «v slutnji in spoznanju» mlade deklice; značilno pa je, da prehodijo njeni občutki vse stopnje mlade ženske duše, le dve sta ji docela nepoznani: hrepenenje po materinstvu in zmisel za žrtvovanje! Je li današnja deklica res taka? Če je tako, potem je Miha Maleš res ustvaril v «Rdečih lučkah» njeno resnično sliko in ga zato po tej strani smatramo kot glasnika svoje dobe.

Maleša kot grafika je strokovna kritika že postavila v vrsto naših pravih umetnikov. Je li obdržal to mesto tudi z «Rdečimi lučkami», bo odgovorilo strokovnjaško pero drugje. Čitatelju, nezadostno poučenemu v modernem risanju, se bo vsekakor zdelo, da avtor ponekod preveč apelira na njegovo fantazijo; naj se gledalec še tako muči in muči, ne bo mogel zapopasti, kaj naj ponekod pomeni

ta ali ona linija (n. pr. str. 31, 39, 51); drugod pa bo občutil, kako risar vsiljivo dostavlja besedo, katere pomen je grafično dovolj jasno izražena (str. 55).

Dva prazna lista z močno in rdečo črto ločita prvi, to je poglobitni del knjige od drugega, ki je pravzaprav le prisiljen privesek in ni prvemu v nič drugem soroden nego v tehniki. Portreti, filmske zvezde, scene pri vinski mizi in dve risbi «Mlade matere». Vse brez organske zveze. Čemu je avtor dostavil to? Morda iz istega razloga kakor konec uvodu: «...kje bi, če tukaj ne?»

II.

Janko Glaser: Čas - kovač. Tisk Mariborske tiskarne. Zbirka pesmi, ki ti že s prvo stranjo prevzamejo dušo. Avtor jih je razporedil v štiri skupine: v I. delu izzveneva močan akord, ki spaja pesnikovo dušo z utripi narave; II. del je posvečen domu in družini; tu se razprezajo globoke korenine, ki srkajo življenske sokove iz duhovne in krvne skupnosti; III. del je meditacija o življenju in duhovnem snovanju, odziviljajočem se neizbežnim udarcem večnega kladivarja Časa; v IV. delu hodi pesnik po svoji ožji domovini, ki je še danes tako spojena s svojo legendarno preteklostjo. Vso zbirko pa organsko spajata dva temeljna tona: koprenje po sokovih rodne grude in krvi ter prisluškovanje večnemu kovaču - Času.

Zunanja oblika knjižice učinkuje lepo: širok format se ugodno prilega dolgim vrsticam, lice ovitka (po načrtu Ivana Kosa) diskretno podčrtava misel, ki je izražena v naslovu.

III.

V založbi Hinka Saxa v Mariboru so izšle H. Heinejeve pesmi, in sicer I. del, *Lirični intermezzo*. Preložil jih je Al. Benkovič. Kot uvod in karateristiko Heinejeve poezije je prevajalec objavil Sienkiewiczzevo razmišljanje o ljubezenskem čustvovanju pesnika: dokler ljubi svojo izvoljenko z upanjem in obožavanjem, je njegova pesem polna globoke notranje harmonije in nežne romantike; ko ga pa ljubica prevari, so vsi njegovi občutki do nje in do sveta prepojeni s pikrim cinizmom. Sienkiewiczzeve besede na uvodnem mestu zbirke so prav umestne; v njih dobi čitatelj ključ za razumevanje onih pesmi, ki spadajo v drugo razdobje pesnikovega srčnega doživljanja in ki bi jim brez tega poznanja človek morda lahko krivično očital banalnost v izražanju.

Težko je prevajati pesmi, še težje pa lirične, ki so spontan izraz pristnih, resnično doživljenih občutkov, katere more človek točno izraziti le v svojem jeziku. Zato se bo Benkovičev prevod, ki je v splošnem prav lep, na nekaterih mestih le drugače dojmil tistega, ki pozna Heineja v izvorniku, drugače onega, ki začuje pesnikovo struno samo iz prevoda. Ne morem si kaj, da bi se ne izpodtaknila nad neokusnim izrazom: njo mično in dično (str. 15) ter nad prevodom: In pesem bo drgetala (str. 19). Nimam sicer pri roki izvornika, ali po celotni pesemci sodim, da spača v ono skupino, ki je nastala v srečni, nadepolni dobi pesnikovega doživljanja in je zato iskrena in nežna, brez cinizma. V predzadnjem verzu na str. 17: In luč nebesko premeni je najbrže tiskovna pomota ter bi moral biti po logični stavkovi analizi imenovalnik namesto tožilnika.

Heinejeve pesmi imajo pač določeno stalno mesto v nemški in deloma tudi v svetovni literaturi. Človek današnjega časa se je seveda v pojmovanju in doživljanju ljubezni dvignil nad Heinejevo dobo; zato bo prislušknil njegovi struni tako kakor takrat, ko gre ponoči skozi vas in začuje mehko fantovsko pesem, ki ga sicer trenutno razneži, ne more mu pa seči globoko v dušo in mu razgibati tiste občutke, ki res tvorijo bistvo njegovega z modernim nazorom pojmovanega ljubezenskega doživljanja.

Po ženskem svetu.

Razstava moderne žene. Českoslovaško žensstvo priredi letos širokozasnovano razstavo, ki bo obsegala vse, kar tvori življenje in delo sodobne žene. Odprta bo od 3. avgusta do 15. septembra; tiste dni bo v Brnu tudi izložba moderne trgovine.

Na ženski razstavi bodo prirediteljice pokazale, kako in s kakšnim uspehom deluje danes žena na polju telesne vzgoje, v glasbi, v raznih panogah umetnosti, v socialni in higijenski zaščiti žene in deteta, v raznih poklicih in v javnem življenju, v gospodinjstvu in modi. Razstavni urad, v katerem so najodličnejše češke in nemške učiteljice in ki je pod načelstvom ge. Schützove, bo vse delo pojasnil in pokazal s priprostimi in jasnimi diagrami. Tako se bo n. pr. videla izobrazba bodoče gospodinjice v kuhinji, ko bo pripravljala jedi pod nadzorstvom učiteljice. Vse druge strokovne šole bodo istotako nazorno kazale svoje delo, kakor šola za gobeline, vezenje, za slikanje na steklo, sploh vse one panoge ročnega dela, katere tujci tako občudujejo. Tesno vzgojo bodo ponazorovali ritmični nastopi skupin, in sicer vsak dan po drugem programu. Istotako bodo dan za dnem koncerti pevki. Socijalna zaščita bo kazala svoje delo: vzorno dečjo sobo za 6 tednov starega dojenčka, zaščito in higijeno matere in tovarniške delavke, dečjo sobo. Poseben higijenski muzej bo kazal pravilno prehranjevanje. Gospodinjski oddelek bo imel uredbo kuhinje, pralnice, shrambe in vse tehnične pripomočke, ki lajšajo in izpopolnjujejo delo v gospodinjstvu. V oddelku za modo ne bodo samo prvovrstne toalete, gosposke in večerne obleke ter najrazličnejši športni kostumi, temveč tudi delovne obleke, perilo, obutev, klobuki, rokavice, krzno in toaletni predmeti. V posebnem oddelku bodo razstavljena slikarska in kiparska dela čeških in nemških umetnic; tudi pisateljice bodo imele na razstavi svoj prostor. Razstavni odbor bi rad pripojil izložbi tudi zbirko ženskih časopisov iz vseh evropskih držav; zato je poslal vsem uredništvom prošnjo, naj bi mu dala po 1 izvod za to propagando.

Razstava bo vsekakor zelo zanimiva, zato vabimo one naše čiteljice, ki imajo zmisel in sredstva za poučna potovanja, naj gredo v Brno gledat to velikopotezno prireditev naših sester.

† Maja meseca t. l. je umrla v Parizu Sévérine, znana francoska pisateljica. Ob njeni smrti so časopisj priznali pokojnici velik talent in jo slavili kot pisateljico, katere literarni pomen sega visoko nad povprečno vrednost. Čeprav imajo Francozi

lepo vrsto umetnic in književnic in je številno moških literatov še veliko večje, se vendar javnost na poseben način zanima za vsakega posameznega in s posebnim veseljem čita kolone, ki se tičejo osebnega življenja umetnikovega. Tako je bilo pred kratkim objavljenih tudi mnogo anekdot o Sévérinemu zasebnem življenju in o njenih delih.

Margareta Böhme, znana nemška pisateljica, je praznovala letos 8. 5. svojo 60letnico. Svoj čas je zaslovela zlasti z romanom «Dida Ibsens Geschichte», ki nosi tudi podnaslov: «Dnevnik izgubljenke». V takratnem morju omedlne nemške literarne produkcije je bil roman zlasti radi svoje snovi velika senzacija in ime pisateljice se je mnogo imenovalo. Danes seveda nismo več tako tesnosrčni in kajiga, ki je pisana vseskozi zelo dostojno, ima trajno umetniško vrednost. Odlikuje jo krasen realizem, ki spominja precej na Flaubertovo «Madame Bovary», a kakor pri Flaubertu tudi pri Böhmejevi drugi spisi nimajo iste umetniške vrednosti kot remek-delo, ki je prineslo slavo.

Srednjeveška učenjakinja. Predlanski je izšla v založbi «Münchener Druck» knjiga «v. Hildegarda», v kateri opisuje Fernan Fischer življenje in znanstveno delo te svetnice. Živela je v 12. stoletju, ker je bila opatica v samostanu Bingen na Nemškem. Proučavala je prirodoslovne vede in spisala o tej stroki več učenih knjig. Bila je tudi zdravnica in se je tudi na tem polju izkazala kot resna učenjakinja. Poleg Alberta Magnusa (doctor universalis) je bila Hildegarda najvažnejša učenjaska osebnost dvanajstega stoletja.

Higijena.

Vitkost. Neki londonski zdravnik specialist zdravi svoje rejne pacientke tako: ne s pritriganjem na hrani, ne s masažo, ne s telovadbo, ne s toplicami; nego s čistim zrakom. S preiskavo in poizkusi je namreč dožgal, da ženske navadno preslabo dihajo, pri tem se jim prsi dovolj ne širijo. To je posebno pri ljudeh, ki so vajeni iz komodnosti pripogibati hrbet, s tem pa se prsni koš stisne, v pljuča pride malo zraka, zato se malo razširijo, prsni koš pa celo ne. Zdravnik trdi, da je pravilno dihanje edino naravno, neškodljivo in uspešno sredstvo proti debelosti. Pljuča se morajo vezhati, da čim več zraka sprejemajo. Pravilno dihanje pa nikakor ne sme biti utrudljivo. K takemu dihanju pripomore držanje telesa: moderc ali pas.

Vzrok debelosti je nabiranje masti v podkožnem tkivu in drugje po telesu; ta

mast pa prihaja iz neizgorele hrane, katero smo povžili. Redilnost vseh živil se meri s kalorijami, to je z množino toplotnih enot, ki se v telesu tvorijo iz tega ali onega živila, če v telesu res zgori. Tako se vse, kar povzijemo, v telesu obrne v toplotno energijo, če se vžita hrana sreča z zadostno množino zraka, oz. kisika, da more zgoreti. Kisik dobivajo pljuča iz zraka, iz pljuč odnašajo kisik po telesu rdeča krvna telesa, katera ga na svojem potu po telesu izpuščajo, in povžita hrana, ki je tudi v krvi, si ga prilasti, da zgori in tvori toploto. Če dihamo površno, dobi kri le malo kisika, zato ostane del hrane neizgoren, pa se odlaga po telesu kot tolišča. Masti je vedno več, kvečjemu če se ne trpinčimo z lakoto. To je približno tako, kakor v prenapolnjeni peči, kakor ne more prodrati zadostno zraka. To ve vsaka gospodinja, kako se ogenj duši in oddaja le malo vročine.

Kuhinja.

SUROVA ZELENJAVA.

(Glej tozadevni članek in recepte v 6. št. «Ženskega Sveta».)

Korenje in zelje.

50 gramov korenja, (merlina) drobno nastrganega, in 40 gramov belega zelja, fino zrezanega, pokrij in postavi na pokrov uteži, da bo zelenjava stisnjena par ur. Zatem deni obojno zelenjavo še ločeno na majhen krožnik. Vzemí 2 žlici (30 gramov) olja, 2 žličici (10 gramov) svežeja limonovega soka, žličico smetane, konico žličke medu, dobro zrezanega luka (Schinttlauch) in peteršilja, žličico nastrgane čebule, konico žličke nastrganega česna in nekaj zrezanih zelišč (timijan, majaron, estagon), zmešaj dobro vse to, da dobiš solatno omako, katero zlijesh na korenje in zelje. Po okusu pa poljubno primešaj še kaj drugega, če ti je všeč.

Glavnata solata.

40 do 60 g glavnote solate oblij z 20—30 g olja in ½ žličice limonovega soka in dobro premešaj. To solato deni v tako skledo kakor surovo sadje, ali pa v posebno skledico. Namesto olja uporabiš tudi majonezo.

Cvetača in paradižniki.

50 g surove očiščene cvetače (karfiolle) nastrgaj; 80 gramov paradižnikov zrezi z ostrim nožem v tenke ploščice in čedno razpoloži okolu cvetače po krožniku. To oblij s solatno omako ali majonezo, kakor je popisano prej.

Endivija, tenko zrezana in kakor glavnote solata z oljem in limonovim sokom

pripravljena, (kakor prej omenjeno), se tudi razpoloži okolu surove zelenjave.

Mešana zelenjava.

Cvetačo, kolerabe, mlad zelen grah, korenje, kumare, paradižnike, dalje bele in črne redkve, redkvico, luk, peteršilj, nekaj kuhinjskih zelišč in malo soli, vse drobno nastrgaj in pretlačí skozi strojček, pa polij s smetano ali majonezo ali z maslnim mlekom. Lahko pa kakšno zelišče opustiš, ali pa še kako primešaš.

Jabolčna jed.

Vzemí 1 veliko dobro obrisano in očiščeno jabolko. Zribaj nekaj orehov, lešnikov in mandeljnov, vsakega za 1 žlico; 1 vrhano žlico phanega ovsá, namočenega 12 ur v 3 žlicah vode; soka iz polovice limone; 1 žlico kondenziranega in oslajenega mleka.

(Sok in kondenzirano mleko se najprej zmešata s phanim ovsom). Potem zribaj jabolko, vmes pa polagoma primešavaj to ovseno zmes, da se bela jabolčna barva ohrani. Na mizi potroši povrhu še zmlete orehe.

Po Ullsteinovi «Rohkoste».

Vsako pecivo, torto, kekse, piškote, pr a v malo osoli. To namreč izboljša okus. Nekoliko osoljen keks se takoj loči od nesoljenega, ker ima bolj poln okus.

Prekuhana govedina v omaki. Govedino, katero si že prekuhala za juho, okusno pripravíš v omaki ter tako pripravíš z navadno govedino malo izpremembo pri obedu. Ko je meso in juha že kuhana, napravi posebej iz kozici prežganje, katero zalij z juho. Preveč ne smeš štediti z mastjo in čebulo. Prideni tudi nekoliko kumne. Ko je omaka prevrela, prideni še kisle smetane in nekaj kapar, ali pa jo napravi s paradižnikom. V tem primezno ne smeš pridať kisle smetane. Na zrezano meso precedi to omako in serviraj s krompirjevim pirejem ali z makaroni.

Kumnovo meso. Za prežganje treba vedno najprej deti na mast moko, ker se čebula prej zarumeni nego moka ter postane čebula pretamna. Zarumeni na masti nekaj moke in čebule ter napravi rujavo prežganje. Zalij z malo jesihom in z vodo. Na male koščke zrezano svinjino duší v tem soku približno eno uro. Prideni precej kumne in malo česna. Ko je meso mehko, precedi omako ter ji prideni nazadnje še nekoliko kisle smetane.

Krompir po lijonskem načinu. 1 kg krompirja olupí, skuhaj in pretlačí skozi sito. Razbeli v kozici 5 dek masla, dodaj tenko narezane čebule in polahko pokuhaj. Potem stresi krompirjev piré (pretlačén krompir) v kozico na maslo, prej pa še posoli, popraj, dodaj še kako začimbo, premešaj in jo lepo razravnaj po kozici. Postavi k

ognju, da se še malo in nalahko popeče. Ko ta «torta» lepo zarumeni, jo zvrni na krožnik. Če si pravilno postopala, boš imela na mizi okusno in slastno jed.

Gospodinjstvo.

Madeži od zdravil in od potu. Neki zdravnik mi je rekel, da je treba skoro vsak madež od zdravil izpirati z drugim sredstvom. Jodova tinktura je prav dobra. Kani je par kapljic na madež, drgni s ščetko, potem izperi z vodo in z milom in deni sušit na sonce. Večkrat odpraviš madež z navadnim milom in limonovim sokom ter s solncem. Na ta način sem izprala madež, ki ga niti jodova tinktura ni izmila. Tudi za prepoteno perilo ali za potne madeže na svilenih nogavicah je limona izvrstna. Iz zdravniških plaščev sem očistila mnogo madežev s tem, da sem plašče belila na soncu po 8 dni, škropila sem jih z milnico. Celo zastarele madeže sem ubelila, seveda na prav vročem soncu. Zastarele madeže je treba še posebej namiliti in pokapati z limono. M. Z.

Pozlačene okvirje pri slikah čistimo z vodo in špiritom. Vzamemo vsakega polovico, zmešamo in nalahno odrgnemo po okvirju. V ta namen potrebujemo malo mehko ščetko, nazadnje pa še dobro zbršeno z mehko čunjo. Da se zlata barva posveži, namažemo okvir še s snegom iz beljaka, kateremu smo primešali malo drobne soli.

Torbice iz usnja čistimo s terpentinom in mlekom, lahko tudi s čebulo. Glavico čebule prerežemo čez pol in drgnemo ž njo usnje, nato pa še s krpico iz jelenove kože, da dobi usnje zopet pravi blesk.

Parfem iz šmarnic, jasmína, akacij in vrtnic. Lepo svežim in čistim cvetom oskubi listke in jih stlači v steklenico. Nanje vlij $\frac{2}{3}$ čistega špirta ali franc. žganja in na vrh še $\frac{1}{3}$ glicerina. Nato dobro zamaši in daj, da stoji na soncu tri tedne. Potem pa nalij parfem v male stekleničke.

Oljnatí madeží na preprogi se odpravijo tako: zmešaj magnezijo in bencin tako, da dobiš precej gosto kašo; namaži jo na debelo po madežu in počakaj, da se posuši, potem pa izkrtači prah. Če ostane še kaj madeža, pa še vdruči namaži s tako kašo.

Iz naše skrinje.

(Nadaljevanje.)

OBČIAN v TRŽAŠKI OKOLICI.

Ženitev in krst.

Narodnega reka: «Ženi se bliže kot moreš, botri pa se čim dalje, tim bolje.» moji nek-

dani sovaščani nič kaj ne uvažujejo, nego se držijo bolj le prvega dela, ženijo se večinoma le bolj med seboj v domači vasi in tudi po botre in botrice ne hodijo radi kam drugam. To delajo iz deloma resnične, deloma namišljene izkušnje in prepričanja, da se Kraševke in Istrani (sami sebe namreč moji ožji sorojaki ne smatrajo za Istrane, dasi so do nedavna pripadali isti istrski pokrajini) malokdaj in težko prilagodijo in vžive v njihove bolj po mestno-okoliško usmerjene življenjske razmere in odnošaje. Od tod prihaja, da so si skoraj vsi vaščani med seboj v več ali manj bližnjem sorodstvu, in kdor izmed tujccev jih sliši med seboj govoriti, si ne ve hitro razložiti, odkod ima vsakdo toliko svakov, svakinj, nevest, zetov i. dr. takih sorodnikov, ter tako obilico «komparetov in botric» (kumov in kumic).

Vsled uljudnostnega običaja se potem vsi člani, mladi in stari, posvačenih in pobotrenih rodovin, nazivajo med seboj z dotičnimi imeni. V sicer dokaj veliki vasi je zato le pičlo število različnih rodbinskih imen in priimkov, pač pa so si vse vprek botri, svaki in sl.; kar je v vasi nenavadnih, le sporadično se pojavljajočih priimkov, dokazujejo le, da njihovi nositelji niso potomci prvotnih domačinov nego pozneje v vas naseljenih tujccev.

O kakih posebnih ženitovanjskih običajih in čegah ni mnogo znanega. Poroke so se do novejših časov seveda vršile le v cerkvi, sedaj je pa poleg cerkvenega obreda še civilna poroka. Tudi tukaj seveda velja pravilo, kot povsod, da čim imovitejša sta ženin in nevesta, (v okolici ji pravijo «novica»), tem sijajnejša je svatba in tim številnejši so svatje. Da morajo pri tem tudi dosedanja ženinovi tovariši (ostali vaški mladeniči) pri tako slovesnem dogodku priti na svoj račun, je umevno, zato se pa morda ženin od njih posloviti s primernim darilom ali pogoščanjem. Ta poslovilnica je tem važnejša in tem izdatnejša, kadar je ženin iz druge vasi in odpelje nevesto v «tujino». Pri svatbi pridejo potem «voglarit» ali «na prežo» tudi manj zreli mladeniči in v obče otroci, kakor je tudi drugod navada. Odpeljava neveste iz domače hiše in njen sprejem na novem domu se vrši prilično tako kot drugod po naših krajih, deloma šaljivo, deloma resno in slovesno. O pripravah za svatbo, posebno s strani neveste, sem napisala že v prejšnjih člankih.

Najveselejši dogodek po svatbi je za novoporočena gotovo rojstvo prvorojenca. Vsa blažena ga ogledujeta in si jmeljta iz rok v roke to «drugo izdajo samega sebe», ki se jima zdi pravi dar iz nebes. Posebno ako je novorojenček deček, se mladima zakoncema kar topi srce od veselja.

Kmalu po rojstvu, pri nekaterih prej, pri drugih kasneje, vsekakor pa če le mogoče še predno mine 8 dni, odneso malega zemljana h krstu. Seveda mora imeti dete čim boljše krstno opravlo, posebno prvorojenček, najbolj priljubljene barve so bela, modra za dečke in rožnata za deklice, pa obilo čipk in okraskov. Za kuma in kumico sta skrbna roditelja poskrbela že preje. Kum in kumica sta mnogokrat kak tovariš ali tovarišica zakoncev, ako nimata kakih bolj postarnih dobrih znancev in prijateljev. Da bi jemali za botre vedno le iz jedne in iste hiše, tu ni navada; največkrat izberejo vsakemu otroku druge botre in iz druge hiše in rodovine. Posebna navada je, ne le v naši vasi ampak tudi najbrže v bližnji okolici, da se botri in botrice med seboj vedno le «vikajo», in nikdar ne «tikajo», tudi če govorijo starejši oženjenci z mlajšimi samskimi botricami in botri. Po krstu priredijo navadno imovitejši roditelji novorojenčka slovesen obed ali večerjo, takozvane «botrinje»; odtod tudi pohvala za kako dobro kosilo: «smo se imeli kakor na botrinjah». Botrinje niso obvezne, pri manj imovitih zadostuje tudi, da gredo malo v gostilno, izpijejo kozarec vina in pojedo mal prigrizek. Seveda ne sme to pogostovanje iti tako daleč, da bi potem medpotoma izgubili novorojenčka, kakor se je to nekaj dogodilo v neki vasi blizu Kopra. Pri botrinjah gre botrom — kumu in kumici — častni prostor, počastijo jih, kakor le morejo, in pri takem veselju in slovesnem praznovanju je vse veselo in dobre volje, kraikočasni pogovori se vrste drug za drugim, vmes pa sledo napolitnice, posebno za zdravje, prospeh, srečno in dolgo življenje malega kristjana ter njegove mlade matere (obrodnice).

Razidejo se potem večkrat že pozno zvečer vsak na svoj dom, ako se jim med tem ne primeri, da gredo še na zadnjo kapljico v gostilno na kozarček «šentjanževca». Tako je bilo včasih; kako je sedaj, mi ni dosti znano, najbrže so se navade opustile in vsled slabih časov tudi razsipanje in trošenje ob takih prilikah.

Po reku: «Roka roko umiva» je treba, da se tudi botri odzovejo in nekoliko oddolžijo za prejeto gostoljubnost in podeljeno čast. Pred vsem mora biti primerno obdarovan novorojenček, ki dobi v dar obleko, kako spominsko darilce (srebrni pribor v etuviju, zlat novc ali kaj podobnega), za mater pa dobro pecivo in vino, kava in sladkor, pa tudi par lepih piščancev ali tolsto kokoš. Te darove odnese kumica sama novorojenčku in svoji novi botri. Glavno pri vsem tem je, da morajo novorojenčka obdarovati, tudi ako bi zostala vsa druga medsebojna pogoščevanja in obdarovanja. Ako bi novorojenček ne dobil daru, oziroma spomina, bi bilo to prežalostno za roditelja, a za botre same sra-

motno in umazano. Seveda se taka medsebojna spoznanja in obdarovanja ravna po zmožnosti in radodarnosti dotičnih darovalcev. Naj dostavim tukaj še, da pogostoma in skoraj povsod povabijo bodisi na svatbo ali na botrinje tudi domačega gosp. učitelja in gosp. duhovnika, ki poroča ali krsti. Teh dveh gospodov se ljudstvo rado spomni tudi ob drugih priložnostih. Tako na pr. redkokdaj pozabita, vsaj vsak boljši gospodar in gospodinja, da bi ne poslala omenjenima po nekoliko prvencev, bodisi sadja, črešenj, hrušk, jabolk, breskev, smokev, pa tudi «šparon» grozdja in šop oskuršev, s pripombo: «za pokušnjo». Tem dobrosrčnim dokazom prijaznosti in uljudnosti sledi pozneje, ko pretakajo ali prodajajo novo vino, zopet «pokušnja», pa bodisi sladki refošk ali slovita «brežanka» (belo vino, ki ga je že Vodnik počastil, rekoč: «viva! mat' brežanka»), istotako dajo pokusit tudi novo olje, in slednjič še slastne koline. Iz tega je razvidno, kako to dobro ljudstvo ljubi, spoštuje in časti svoje duševne voditelje, ki delujejo zanj in se resnično zavzemajo za njegove koristi.

(Rosandra.)

O lepem vedenju.

(Nadaljevanje.)

Ne trgaj cvetic, ne sadja, če te niso pozvali. Ne izrabljaj preveč vozil, ki so ti morebiti na razpolago. Ne delaj, če se pelješ sam, predolgi izletov z vozom in konji, ki ti jih zaupa gostitelj.

Ne hodi sam po privatnih sobah svojih gostiteljev, niti ne v klet, v družinsko sobo ali v gospodarska poslopja.

Vstajaj in hodi k počitku ob isti uri kot domači. Zvečer vstani od mize in pojdi k počitku prvi, to je med deseto in enajsto uro.

Če mora gostitelj nenadoma iz važnih vzrokov za dalj časa odpotovati, odpotuj tudi ti, za izgovor najdeš kmalu kak vzrok.

Ne ostani kot gost dalj časa, kot je bilo prvotno zmenjeno, tudi če te gostitelj pridružujejo, kar se vedno dela že zaradi lenšega. Le pri zares intimnih in starih prijateljih lahko zategneš svoj obisk.

Kljub temu, da se hoče napitina odpraviti, je vendar naravno, da kako odškoduješ posle za delo, ki si jim ga povzročil.

Ko zapuščas hišo, daj vedno napitnico poslom, ki so ti stregli. Več ali manj, kakor je ravno trajal tvoj obisk. Daj vsem poslom enake svote, ali pa izroči večjo svoto onemu poslu, ki ti nosi prtljago, da ta potem vsem drugim razdeli.

Od doma pošlji svojim gostiteljem kak dar v zahvalo. V vsakem slučaju pa moraš vsaj

visati prav prijazno pismo, v katerem izraziš :adoščenje nad prijetnim bivanjem med prijatelj in obljubo, da ti ostane lep spomin na njih gostoljubnost.

RAZVEDRILA:

Na lovu.

Lovci-prijatelji se povabijo brez ceremonij. Večjo važnost polaga povabljeni lovec, kar se tiče obleke, na udobnost nego na eleganco. Zadoštuje, da so lovci dobro, tople oblačeni in da so jim na razpolago zaprta prenočišča in obilna hrana.

Na lov vabiš z vabili, če si lastnik obširnega lovišča z obilno divjačino in lahko hkrati povabiš več oseb.

Vabilo na lov se glasi približno takole: Gospod Krsnik vabi g. Zorca na lov v lovišče Rudnik na dan 5. januarja 1928. Odhod ob 8 uri z glavnega kolodvora. Vrnitev o polnoči.

To vabilo se pošlje najmanj osem dni pred določenim dnevom in zahteva takejšnega odgovora od oseb, ki so vabilo prejele.

Vabijo se na lov lahko gospodje in dame. Običajno se dame love ne udeležajo, ampak samo obedov, katere pomagajo včasih tudi pripravljati.

Vsi člani povabljene družbe morajo vzajemno prispevati k prijetnemu in plodnosnemu lovu.

Obleka za lov mora biti pravilna, to je preprosta, udobna in topla. Srajca iz flanelne, telovnik baržunast, klobuk mehak ali iz velura.

Na lovu ne oviraj drugih lovcev in ne nadleguj tovarišev za divjačino, ki so jo sami ustrelili.

Na pridnem lovu odstopi divjačino, ki si jo ustrelil, svojemu gostitelju, in gostitelj bo potem divjačino s teboj pravično delil. Pri množičevilnem lovu se divjačina razdeli med vse enako.

Ako pade divjačina, ki si jo ustrelil, na sosedovem lovišču, jo pusti ležati. Kadar pa si pomotoma ali nevedoma zašel v tuje lovišče. sprejmi opozorilo vljudno in se oprosti. Vedno se ogibaj lovskih konfliktov, ker so ponavadi dragi in se slabo končajo.

Daj vedno lovskemu čuvaju nاپitnino in ne pozabi tudi na gostiteljeve posle. Lov je v resnici razvedrilo, ki ti ga nudi gostitelj.

Lova na konjih se udeležujejo dame v lovski ali popotni obleki.

Na konju.

Jezdit se sme samo na samotnih krajih ali na potih za jezdece.

Pri dveh jezdecih jezdi starejši na desni. Tudi dama v spremstvu jezdeca je na desni.

Jezdec ne zajaha prej konja nego dama, katero spremlja. S konja stopi jezdec prvi, da lahko pomaga potem dami, ko razjaha svojega konja.

Dama ne jezdi nikdar sama, marveč le v družbi očeta, moža, brata ali sluga. Poslednji jezdi vedno zadaj, kakih deset metrov v razdalji za njo.

Vajeti se drže z levo, z desno jahalna palica. Pri srečanju z drugim, znanim jezdecem, vzame gospod palico v levo roko, da pozdravi z desnico. Dama se v pozdrav prikloni.

Pri kartah.

Ogibaj se kartanju za denar. Med prijatelji se igra zmerno za minimalne svote, toliko da postane igra mikavna in zanimiva.

Ne kaži veselja, če pri kartanju dobivaš, niti ne mržnje, če izgubljaš. Ne glej v karte in na skopiček drugih.

Igraj korektno in zase. Mešaj in deli karte vestno. Pri deljenju in igranju ravnaj s kartami obzirno.

Če zapaziš, da kaka navzoča dama vara, je ne izdajaj, in če jo izda drugi, se zanjo zavzemi. Če izprevidiš nekorektnost, rajši prenehaj igrati.

Radevolje nadomesti slučajno odsotnega igralca ali igraj iz uslužnosti partijo s starim človekom.

Kadar animirajo za igro za visoke svote, ki tvojemu žepu niso prikladne, se brez oklevanja odreci z izgovorom, da te igra ne zanima, in rajši «komari».

Družabne igre.

Med mladimi ljudmi so razširjene družabne igre. Igre, pri katerih se zastavljajo predmeti, da se potem po prestani kazni rešijo, se morajo igrati v navzočnosti staršev ali odraslih oseb. Marsikdo med igralci ima s tako igro zahrbtno namene.

Starši naj sploh, kadar se vpriparjajo domače družabne igre, nadzorujejo otroke, ki morajo biti zelo enake starosti in vzgoje.

Uganke, ki so ti že znane, pusti drugim ugibati in ne kvari veselja s prenaglo rešitvijo. (Dalje prih.)

Književna poročila.

Cankarjev «Hlapec Jernej» je izšel v rumunskem prevodu. Kritiki so zelo pohvalno ocenili to delo in postavljajo Cankarja poleg Leva Tolstega. Knjigo smatrajo kot prvovrstno umetnino v svetovni socialno politični literaturi.

MIROSLAVA LEITGEB - Ljubljana

JURČIČEV TRG ŠTEV. 3

Ročno in strojno vezenje.

Vezenje narodnih noš. Krasna izbira finih rohcev.

Predtiskane, začete in izgotovljene vezenine.

POSEBNOST: Zastori in perilo po naj-novejših okusno sestavljenih vzorcih.

Vse potrebščine za predtiskanje v izbirli.

Naročnicam „Ženskega sveta“ 5-odstotni popust.

Fabiani & Jurjevec, Ljubljana

Stritarjeva ul. 5

priporočata cenjenim gospodinjam svojo veliko zalogo manufakturnega blaga za dame in gospode. Belo blago za perilo, preproge, zastore, perje, puh, kapok, žima itd.

Narodna Galerija v Ljubljani

je izdala sledeče knjige:

Slovenska moderna umetnost. I. Slikarstvo. 27 reprodukcij z uvodom Izidorja Cankarja. Broš. 30 din. (lir 12'50), vez. 36 din. (lir 14'50) (Za člane: broš. 25 din. (lir 11'—), vez. 30 din. (lir 12'50).

KNJIŽNICA NARODNE GALERIJE.

I. Dr. Josip Mal, **Zgodovina umetnosti pri Slovencih, Hrvatih in Srbih**, 142 strani teksta, 69 slik. Broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 59 din. (lir 22'—). (Za člane: broš. 40 din. (lir 15'50), vez. 46 din. (lir 17'50).

II. Dr. Izidor Cankar: **Uvod v umevanje likovne umetnosti (Sistematika stila)**. 224 strani, 48 slik. Broš. 62 din. (lir 22'50), vez. 72 din. (lir 26'—). Za člane: broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 60 din. (lir 22'—).

Naročnice „Ženskega Sveta“ dobe knjige za člansko ceno, če jih naroče pri NARODNI GALERIJ V LJUBLJANI.

**„Froté“
za kopalne
plašče**

priporoča tvrdka

**A. & E. Skabernè
Ljubljana**